

BRAND 2014 • SID 10

Insatsbeslut kostar
samhället miljoner

HAYIAN • SID 19

Sopar rent
efter orkanen

TJUGOFYRA7

En tidning utgiven av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap #22 JUNI 2014

Lena Mårtensson och Susanne Olsson i hemtjänsten har blivit trygghetsteam med stationering vid räddningsstationen. FOTO: JONAS ARNESON

Hemtjänsten flyttar in på brandstationen

■ Hemtjänstens nattpatrull har blivit trygghetsteam och flyttat in hos räddningstjänsten.
I Varberg och Falkenberg strävar Räddningstjänsten Väst efter helhetsgrepp på trygghet och säkerhet, från folkhälsa till krishantering. Nattpatrullerna ska utbildas som första insatsresurs och utrustas

med brandsläckare och hjärtstartare.
– Det är nog omställning både för brandmännen och för oss, men vi ser inga problem. På sikt blir det nog bra, säger Susanne Olsson i trygghetsteamet.

Sidan 16

KRISHANTERING
**Social oro
kris för kris-
hanteringen**
Det geografiska
områdesansvaret
hindrar effektiv
hantering av social
oro.

Sidan 4

KRISBEREDSKAP
**Vardagen
ska fungera
i kris**
Kronobergs lands-
ting har anammat
praktisk kontinu-
tetsplanering, tagit
grepp om det var-
dagliga som måste
fungera i kris.

Sidan 14

**Alltför
beroende av
2:4-pengar**
MSB vill se lång-
siktighet och egna
satsningar från
länsstyrelserna
nästa mandatpe-
riod.

Sidan 20

KVINNA FÖLL NER I BRUNNSHÅL • ERFARENEHTER SID 26

Dags att höja ribban!

Stora olyckor och omvälvande händelser lever kvar länge i människors minne. Vissa av dem påverkar samhället och även vår förmåga att hantera svåra situationer. I år är det tio år sedan en jordbävning i Indiska oceanen utlöste en tsunamikatastrof som skördade 250 000 dödsoffer, det är femton år sedan diskoteksbranden i Göteborg och tjugo år sedan Estoniakatastrofen. Fem år efter diskoteksbranden i Göteborg kom LSO, lagen om skydd mot olyckor trädde i kraft 1 2004. Det är tio år sen nu. Dags att lägga ribban lite högre för arbetet i kommunerna! Det gäller både krisberedskapen och det systematiska arbetet för att förebygga olyckor i enlighet med LSO.

Men vi måste också höja ribban för utveckling av räddningstjänsten och samhällets förmåga att hantera en akut händelse – alltså utveckla den operativa förmågan.

De orden inledde jag med när jag fick äran att prata på årets brandkonferens i Helsingborg. Nu tänker jag utveckla resonemanget något även i Tjugofyra7.

Vi som jobbar på olika ställen i samhället för att öka tryggheten och säkerheten måste ständigt ta nya tag för att utveckla förmågan att förebygga olyckor där vi kan.

Men eftersom vi inte kan bygga bort alla olyckor – så måste vi utveckla vår förmåga att hantera olyckor så att vi mildrar skadorna. Först och främst handlar det förstås om liv och hälsa, men även skador på egendom och miljö måste minska.

Jag ser flera utmaningar just nu som vi behöver hjälpas åt att lösa.

Svensk räddningstjänst har god förmåga att kraftsamla när något inträffar, men vi behöver säkerställa att vi har kapacitet att kunna

LEDARE

Helena Lindberg
Generaldirektör,
MSB

Utveckling av ny teknik, nya metoder och utbildning är det viktigaste

hantera riktigt stora olyckor, sådana som vi varit förskonade från länge nu men som förr eller senare kommer att inträffa: en större rasolycka, en skogsbrand som skövlar en hel by, en industriolycka. Eller gud förbjude; en större brand i en full samlingslokal, på en passagerarbåt eller i ett fullbokat hotell.

Den andra utmaningen är att kostnaderna för olyckor ökar, både för samhället och för enskilda och företag. En del av den ökade kostnaden har jag skrivit tidigare om; olyckor där äldre är kraftigt överrepresenterade – fallolyckor, förgiftning, drunkning och brand.

Men en del av kostnaden härrör från ineffektiva insatser. Insatser där släckvatten orsakat oproportionellt stora skador eller insatser där räddningstjänst återvänder till bostadsbränder inom ett par timmar för att återuppta insatsen till exempel.

En tredje utmaning som hör ihop med de här sakerna är behovet av kompetensförsörjningen för räddningstjänstinsatser. Dagens rekryteringsproblem för deltidsräddningstjänsten är allvarlig och ansträngningarna hos kommunerna behöver öka. Vi riskerar annars stå utan möjligheter till god räddningstjänst i delar av landet. Samtidigt ser vi ett behov att utveckla dagens system med hel- och deltidsanställda med olika kombinationstjänster och även att insatser genomförs av andra aktörer.

Hur utvecklar man den operativa förmågan? Ja detta är tre områden:

- Utveckling av ny teknik, till exempel ny teknik för släckning som skärsläckning eller släckningsgranater.
- Utveckling av nya metoder, bland annat för att använda den nya tekniken.
- Och utbildning. Utbildning av metoder och

användning av ny teknik är en förutsättning för att utveckla förmågan i praktisk verksamhet.

Det finns mer att arbeta med; ledarskap, utvärdering av insatser, utvärdering av incidenter.

Men det viktigaste är dessa tre: Ny teknik. Nya metoder. Utbildning.

För detta har vi på MSB ett ansvar tillsammans med landets alla räddningstjänster.

Veckan före Brandkonferensen genomförde vi Samverkansövningen SAMÖ Fokus, en uppföljning på den stora kärnkraftsövningen 2011 SAMÖ-KKÖ. Övningens syfte var att bedöma om några av de brister som uppdagades vid förra övningen hade lett till att vi blivit bättre på att hantera situationen – och det hade det. På en rad områden var alla övade aktörer mer rutinerade idag än för tre år sedan. Men denna utvärderande övning avtäckte också brister, saker som vi trots goda föresatser hade missat. Nu väntar vi med spänning på resultatet från hela utvärderingen som kommer i oktober. Det gäller att aldrig vila från utvecklingsarbetet av beredskapen!

Med det sagt vill jag önska alla en god, och förhoppningsvis olycksfri sommar, och påminna om en sak till:

En höjd ribba för ökad trygghet och säkerhet ute i landets alla kommuner kräver att vi utvecklar både vårt förebyggande arbete och vår förmåga att hantera olyckor och oönskade händelser – på alla nivåer.

Trevlig sommar! Och ladda ner appen BrandriskUte i din smartphone innan du grillar!

TJUGOFYRA7

Tjugofyra7 bevakar utvecklingen inom Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps ansvarsområden och ska stimulera till debatt i dessa frågor. Enbart Ledaren på sidan 2 är att betrakta som MSB:s officiella linje.

REDAKTIONEN

Gunno Ivansson
Journalist, ansvarig utgivare
010-240 51 06
gunno.ivansson@msb.se

Per Larsson
Journalist
010-240 51 02
per.larsson@msb.se

Adress: Tjugofyra7, L 255, 651 81 Karlstad. **E-post:** redaktionen@tjugofyra7.se. **Webb:** www.tjugofyra7.se **Upplaga:** 30 000 exemplar. **Tryck:** PGAB Linköping. Tryckt på miljövänligt papper. **Tryckdag detta nummer:** 30 maj. **Nästa nummer** ute: 16 september.

NYHETER

Brandskum hotar dricksvattnet

Sidan 6

Förbund kan inte besluta om taxor

Sidan 6

Jobb för effektiv hjälp på Balkan

Sidan 8

SKL vill avreglera sotningen

Sidan 9

Bättre utvärdering med amerikansk metod

Sidan 25

UTBILDNING

Helhetsgrepp på CBRN

Sidan 22

RAKELDAGEN

App – en väg till Rakel?

Sidan 24

INNEHÅLL #22

Empati, räddning, statistik, ekonomi. Olika perspektiv på olyckor presenterades på Brand 2014 i Helsingborg. Masoud Owji tillhör dem som har svårt att förstå hur lidande snabbt kan bli siffror.

Mer om Brand på sid 10-13

Åtta år efter brandkatastrofen i Göteborg drabbades Masoud Owji av en depression. Nu har han accepterat sin situation och föreläser om det.

FOTO: PER LARSSON

– Jag bär olyckans ansikte

HELSEINGBORG
– Jag bär olyckans ansikte, kan inte undgå det. I dag har jag accepterat det.
Det säger Masoud Owji 15 år efter diskoteksbranden i Göteborg.

■ Allhelgonahelgen 1998 var han 17 år. På väg till festen. Men kvällen förändrade livet.
– Livet blev inte som planerat, det blir det sällan. Det kan säkert många av er här inne vittna om, sade Masoud Owji i ett känsloladdat framträdande.
– Mitt uppdrag var att komma hit med lärdomar och erfarenheter, så ni blir starkare. I mötet med drabbade.
Han var första programpunkten på Brandkonferensen och skakade säkert om en del av åhörarna, inte minst med de inledande reflektionerna:
– Vad händer efter en olycka? Jo, jag hörde hur de pratade om avbrott i infrastrukturen. Jag åkte tåg från Stockholm, utanför Skövde blev det stopp. Någon hade gått ut på spåret. Trafiken stod still. Direkt börja-

de någon prata om kostnader. Men vi pratar om människoliv. Vi pratar om social oro i Husby – och vi pratar om pengar.
Masoud Owji reflekterade över svåra olyckor runt om i världen och landade till slut i diskoteksbranden:
– Tankarna för mig tillbaka dit. Jag tänker på anhöriga, på räddningstjänsten som gjorde ett jättejobb. Ett jobb som inte går att värdera i pengar. Om inte brandmännen varit så snabba hade det varit fler som dött. Jag hade inte stått här i dag.
– När jag drog in röken genom lungorna och kände hur det brann inombords; då tänkte jag bara att jag måste ut, måste rädda mig. Hade ingen tanke på att rädda någon annan.
■ **Om tiden efter olyckan:**
– Jag var nedsövd i tre månader, genomgick x antal operationer. Har inte brytt mig om att ta reda på hur många. Jag har beräknat att jag förlorat åtta år av mitt liv. Det tog den tiden för mig att förstå att jag fick

må dåligt. Jag gick omkring och var glad och fick höra det. Efter åtta år var det fler saker som spelade in, utbildade mig till filmproducent men det gick inte som jag tänkt mig, och en relation tog slut.
– Till slut erkände jag att jag mådde dåligt, och då mådde jag skit. Gick in i en depression och det kändes som hålet jag kastades i aldrig tog slut. Under hela tiden hade jag varit ett ansikte för brandkatastrofen. Men då sa jag nej, nu får det räcka. Det var tio år efter branden.
– **I dag har jag accepterat** att jag bär olyckans ansikte, kan inte undgå det. Det har gått 15 år, jag har vant mig och är trygg med det. Nu föreläser jag och berättar om hur jag hanterar alltihop.
Masoud Owji förlorade ena handen och har tummen kvar på den andra, förlorade synen på ena ögat. Han var med i TV-serien Mot alla odds och blir igenkänd på stan. Det är väldigt jobbigt. Men inte just

för spåren efter branden.
– Jag blir ofta hälsad på. Men jag ser dåligt och tror jag känner de som hälsar. När jag går fram och kramar dem visar det sig att de inte är bekanta. Det är jobbigt. Men ska jag krama alla eller ingen?
Han får ofta frågan vad han skulle gjort i dag om han inte varit med om branden.
– Jag kan inte tänka på det. Men jag kan tänka på vad som kunnat förhindra brandkatastrofen.
Masoud Owji listar tre punkter, avsaknaden av brandlarm, att en dörrstängare skruvats bort och att möbler som placerats i en nödutgång kom att bli platsen där branden anlades.
– Vad kommer jag då fram till? Jag tänker kunskap. Om vad som kan hända. Den måste ut i tidigare åldrar. Vi måste lagstifta om brandlarm i alla byggnader och se till att alla har det. Och att man åker ut och monterar dem. Görs det i dag?

PER LARSSON

FRÅGOR TILL...

...försvarsminister Karin Enström om alarmeringstjänstutredningen.

- 1 Vad händer med utredningen?**
– Det är en angelägen fråga. Vi måste ha en lösning som fungerar både direkt och på sikt. Och vi måste få en lösning så alla parter blir nöjda.
- 2 Exempelvis då SKL som är hälftenägare i SOS Alarm och som var kritiskt till utredningens förslag?**
– Det är en del av det hela.
- 3 När kan vi förvänta oss att det händer något?**
– Jag utlovar inget datum, det får jag bara äta upp om vi inte kan hålla det.

FRÅGOR TILL...

...Erik Richardsen, övningsledare för Samö Fokus.

- 1 Förra Samö (2011) visade att myndigheter och andra ansvariga behövde bli bättre på att kommunicera med allmänhet och media i kris. Har man blivit det?**
– Jag har sett glimtar av ökad förmåga. Men det är små ögonblicksbilder, vi behöver den samlade bilden.
- 2 Närmare 800 personer från 22 myndigheter, kommuner och organisationer deltog. Går det att få en samlad överblick?**
– På sikt går det. Utvärderingen kommer förhoppningsvis ge ett bra underlag. Utifrån det hoppas jag vi kan lägga pusslet väl.
- 3 182 personer ur allmänheten deltog. Hur då?**
– De skulle följa övningen så som de hade följt rapporteringen från en riktig olycka. Under dagen var deras uppgift att svara på enkäter och bedöma den information som de övande gav. Hur allmänheten tycker att de övade skötte sig, hur kommunikation och information hanterades, får vi veta i sommar.
- 4 Vad sker nu?**
– Nu vidtar sammanställning och analys för att få fram ett slutresultat som visar om förmågan ökat sen 2011.
- 5 När är det dags för nästa Samö?**
– 2016. Då blir det en ny inriktning, men vilken är inte bestämt.

Social oro hotar säkerhet

Social oro hotar de nationella säkerhetsmålen och utmanar det svenska krishanteringssystemet.

– Underförstått: svenska krishanteringssystemet klarar inte av att hantera social oro, säger konsulten Åke Jacobsson, tidigare räddningschef och kommundirektör i Göteborg.

■ Han och konsultkollegan Ulf Nilrud har på MSBs uppdrag tittat på samverkansprocessen kring social oro ur ett kommunledningsperspektiv. De har fokuserat på de tre storstäderna och kommunledningarnas viktigaste samverkanspartner, länsstyrelsen, polisen och räddningstjänsten. Tjänstemän både på kommunlednings- och stadsdelnivå har intervjuats.

Bakgrunden till utredningen är Husby-upploppen förra året men social oro är inget nytt fenomen.

– Förr var det en lokal företeelse, då var det bilbrand och inte social oro. Den stora skillnaden senare år är att med de sociala medierna kan det snabbt sprida sig över stora geografiska områden. Områdena behöver inte vara närliggande och därmed utmanas det svenska krishanteringssystemet eftersom vi har ett geografiskt områdesansvar, säger Ulf Nilrud.

Det var också vad som hände i samband med Husby, upploppen spred sig till Stockholms södra förorter och sedan till Uppsala, Örebro och Lysekil.

– När det brinner i Husby, vem i det svenska krishanteringssystemet funderar kring att det sprider sig till Örebro och Lysekil? Ingen, kommunen har inte det ansvaret. Dessutom kan det vara något som inträffar utomlands. När vi besökte stadsdelen Angered var de inte så bekymrade över Husby, men kriget i Syrien, säger Åke Jacobsson.

Borde stärkas
Länsstyrelserna skulle kunna vara mer aktiva i det akuta skedet

En olycka ska helst hålla sig inom en kommun. Är det flera kommuner ska kommunerna samordna sig själva eller så får länsstyrelsen hjälpa till, men

Åke Jacobsson

Ulf Nilrud

enligt utredarna skulle länsstyrelserna kunna vara mer aktiva i det akuta skedet.

– Vi ställde frågor både i Göteborg och Stockholm, vad gjorde ni under Husby? Det var informationsdelning, inget mer; inga analyser utan man skapade ett utrymme för de samverkande myndigheterna att dela information. Och det är tveksamt om det räcker för att möta social oro som kan sprida sig till fler kommuner.

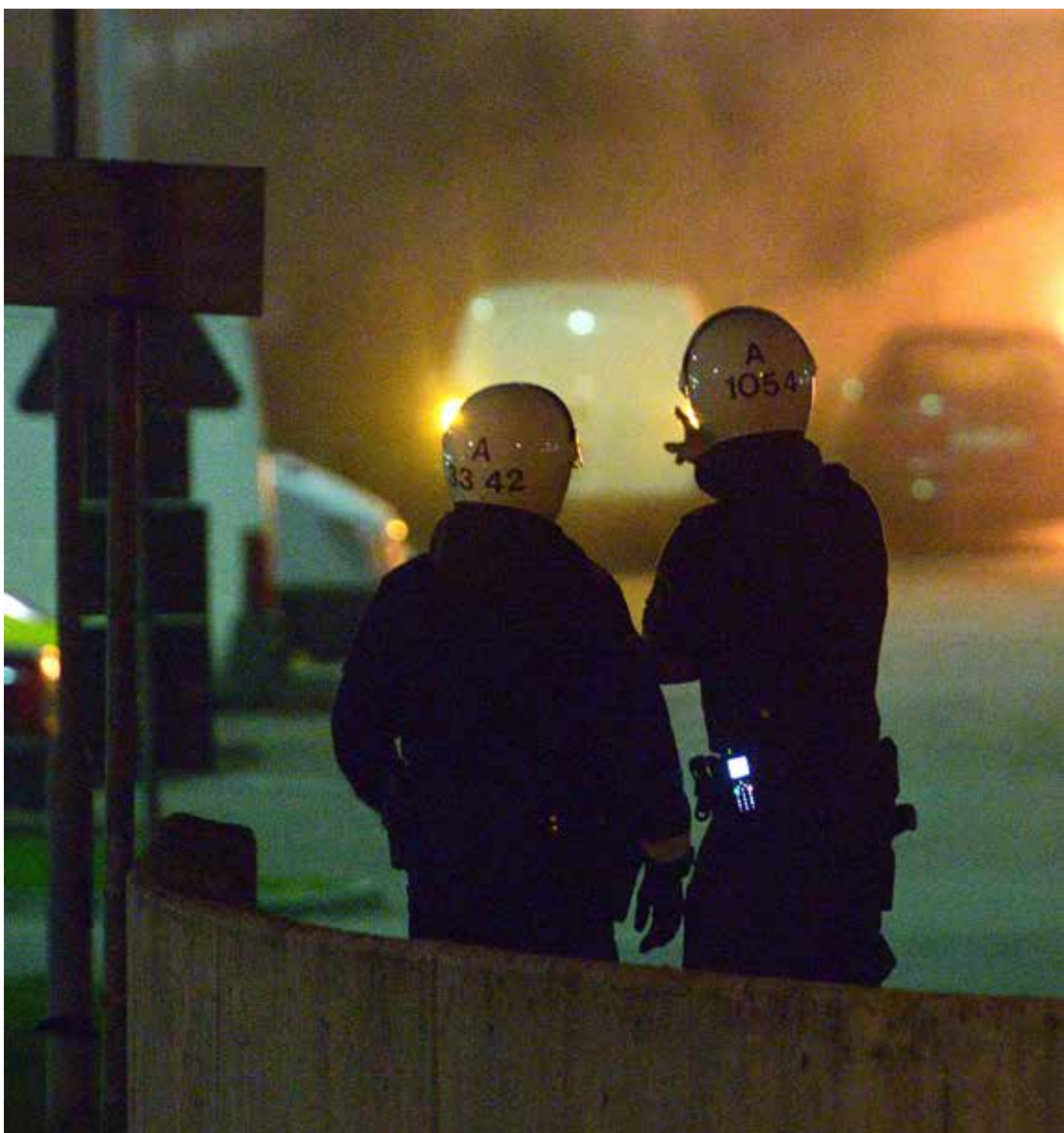
Enkelriktat
MSBs lägesbildscen-
tral är en oerhört posi-
tiv utveckling, men det
handlar för mycket om
ett uppifrån perspek-
tiv

Den mellersta nivån i krishanteringssystemet, länsstyrelserna, kunde stärkas när det gäller social oro.

– I regleringsbrevet till länsstyrelserna finns egentligen inget krav på att arbeta med social oro och framförallt inte i det akuta skedet. Om man vill att länsstyrelsen ska bli en mer aktiv aktör behöver det förtydligas i regleringsbrevet.

Informationsdelningssystemet med MSBs lägesbildscen-
tral är en oerhört positiv utveckling, men det handlar för mycket om ett uppifrån perspektiv.

– Om man i Angered ser att det börjar det bli oroligt på grund av kriget i Syrien så rapporteras inte det uppåt i systemet och delas med andra kommuner i samma situation.

Det svenska krishanteringssystemet klarar inte av att hantera social oro. Det sägs i en rapport som tagits utveckling, men det räcker inte med enbart informationsdelning. För att lösa social oro krävs att man
Åke Jacobsson och Ulf Nilrud som skrivit rapporten.

Stadsdelen har järnkoll på sitt område men det är inte satt in i ett system så att MSBs lägesbildscen-
tral fattar att nu är det oroligt i Angered och kan sprida sig. Systemet är inte till för det, tvärt om. Informationsdelningen är huvudsakligen till för den statliga organisationen.

Samtidigt krävs mer än att få in information underifrån.

– För att lösa social oro räcker det inte att dela information utan man måste arbeta med gemensam analys och gemensamma åtaganden. Det är först då som vi får ut max effekt. Där finns ett utvecklingsbehov idag – och gäller inte bara social oro utan generellt.

Det behöver utvecklas en gemensam nomenklatur.

Ska analyseras
Social oro ska ses som
en risk bland andra och
integreras i samhäl-
lets risk- och sårbar-
hetsanalyser

– Varje organisation tolkar händelsen på sitt eget sätt trots att man sitter i samma sammanträdesrum. Jag har varit med om det ett otal gånger i egenskap av räddningschef. Vi tittar varandra i ögonen, nickar och är helt överens, men när vi lämnat rummet agerar organisationerna efter eget huvud. Åke Jacobsson och Ulf Nil-

rud menar att man med hyggligt enkla åtgärder kan utveckla dagens system så att det även kan fänga de lokala riskerna. Sociala risker ska ses som en risk bland andra och en åtgärd är att integrera social oro i samhällets risk- och sårbarhetsanalyser. En annan åtgärd är att polisen ska ingå i samverkansområdet geografiskt områdesansvar.

– För kommunerna är polisen den absolut viktigaste samverkanspartnern när det gäller social oro men finns inte med i samverkansområdet idag.

Inte heller inom räddningstjänsten omfattas social oro av den traditionella riskhanteringen.

– Det som gör mig ledsen att

smålen

fram på MSBs uppdrag. MSBs lägesbildscentral är en oerhört positiv arbetar med gemensam analys och gemensamma åtaganden, anser

FOTO: JOHAN NILSSON / TT

Prioriterat Att stärka den socialt hållbara staden står nog högst upp på agendan.

höra är att kommunledningen inte ser räddningstjänsten som en självklar aktör för att stärka den sociala hållbarheten. Räddningstjänster är kolasalt villiga att vara med, så hindret är inte hos räddningstjänsterna utan att man ska bli en accepterad samverkanspartner och att det ska utvecklas metoder som ger effekt.

Förväntningarna på MSB att hitta effektiva metoder är stora.

Det utredarna mött i sina intervjuer är: Snälla MSB, vägled oss – hur vi ska arbeta, vad ger bäst effekt?

För framtiden är utbildningen viktig.

– SMO-utbildningen måste hantera social oro för att räddningstjänsterna på sikt ska bli en viktig aktör. Likaväl som det finns en förmågebeskrivning för rökdykning borde det finnas en förmågebeskrivning för sociala risker, säger Åke Jacobsson.

Problemet oroar storstädernas ledningar.

– Att stärka den socialt hållbara staden står nog högst upp på agendan, säger Åke Jacobsson.

GUNNO IVANSSON

Pandemi eller värmebölja

■ Mest sannolika högriskerna

I årets nationella riskbedömning har MSB analyserat sex särskilt allvarliga händelser som skulle kunna få stora konsekvenser för samhället. Av dessa bedöms värmebölja och influensapandemi ha högst sannolikhet för att inträffa.

■ För tre år sedan uppmanade EU-kommissionen medlemsstaterna att göra en nationell riskbedömning. Då saknades inom MSB en arbetsprocess för en sådan bedömning.

– Vi hade risk- och sårbarhetsanalyserna från lokal, regional nivå samt från de centrala myndigheterna, men vi hade inte den övergripande nationella riskbedömningen så första året gjorde vi en nationell riskidentifiering, säger Magnus Winehav, analytiker på MSB.

Riskidentifieringen landade i 27 särskilt allvarliga händelser som skulle kunna få stora konsekvenser för samhället. Det handlar om händelser som kan orsaka kris och som:

- resulterar i att minst 30 personer omkommer eller skadas allvarligt och/eller
- har direkta kostnader om minst 750 miljoner kr och/eller
- inbegriper mycket allvarliga politiskt/sociala omständigheter såsom att rikets ledning hotas.

I de analyser som gjorts 2012-2013 anses värmebölja och influensapandemi ha högst sannolikhet för att inträffa. Störningar i satellitnavigeringssystemen och kärnkraftsolycka bedöms vara de minst sannolika händelserna. Dammbrott, kärnkraftsolycka och influensapandemi bedöms få störst konsekvenser för samhället.

Förra året analyserades sju händelser och då bedömdes skolskjutning och värmebölja ha högst sannolikhet för att inträffa.

– Vi gjorde ett ställningstagande i år att vi inte ska göra sannolikhetsbedömningar på

MSB har analyserat sex särskilt allvarliga händelser som skulle kunna få stora konsekvenser för samhället. Värmebölja och influensapandemi bedöms ha högst sannolikhet att inträffa.

FOTO: TT BILD

antagonistiska händelser och därför togs bedömningen från skolskjutningsscenariot bort, säger Magnus Winehav, analytiker på MSB.

I år ska riskidentifieringen genomgå en omarbetning.

– Många av de 27 kommer att vara kvar, men vi har märkt att alla inte ligger på samma nivå. Dels har det kommit till risker, till exempel skogsbrand, antibiotikaresistenta bakterier och varianter på de som redan finns.

– I några av de 27 riskerna står det ”störningar i transporter”, ”störningar i elförsörjningen”, nu ska vi se mer på vilka risker som kan leda till de här störningarna. Katalogen kommer att se något annorlunda ut, innehålla något fler risker.

Arbetet fortgår med att utveckla en mer sammanhållen och tillförlitlig process för nationella risk- och förmågebedömningar.

– Ett stort steg vi tog förra året var att också börja prata om förmågor. Att man tittar på vilka förmågor som krävs för att både förebygga och hantera händelserna. Vi tror det är steget för att gå vidare och hitta krisberedskapsåtgärder.

Förmågor som MSB kommit fram till är viktiga i flera scenarier, generella förmå-

gor, är att det finns i förväg fastställda planer, rutiner och prioriteringar som följs när en kris inträffar. Förmågan att ta fram tillförlitliga lägesbilder framhålls liksom att berörda aktörer snabbt kan kommunicera samordnad och korrekt information.

Hittills har elva av händelselistans risker analyserats och ytterligare fem är på gång inför nästa års nationella riskbedömning.

– De fem är lerskred, solstorm, svaveldimma till följd av vulkanutbrott på Island, antibiotikaresistenta bakterier och en cyberhändelse.

Bedömningen av vilken händelse som har störst sannolikhet att inträffa görs utifrån de händelsescenarion som analyserats. Den mest sannolika kan i själva verket kan vara någon av de ännu inte analyserade – eller någon inte ens identifierad händelse.

– Det är svårt att göra en korrekt sannolikhetsbedömning på den här typen av sällanhändelser. Vi har ofta väldigt lite data att gå på så vi lägger mer fokus på att titta på konsekvensbedömningar och vilka förmågor som krävs för att hantera en händelse, säger Magnus Winehav.

GUNNO IVANSSON

Brandskum hotar dricksvattnet

Farliga ämnen från brandskum utgör idag största hotet mot dricksvattnet. Livsmedelsverkets enkät till kommunerna pekar på att en tredjedel av befolkningen kan ha problem med dricksvattnet.

■ I ett gemensamt projekt ska MSB och Kemikalieinspektionen kartlägga innehållet i skumvätskor på marknaden.

De handlar om så kallade högfluorerade ämnen, PFAS, per- och polyfluorerade alkylsubstanter. Det är en substans i den här familjen, PFOS, som nu hittats i dricksvatten på många håll i landet. PFOS är numera förbjudet men användes tidigare i brandskum.

De första fynden dök upp för 2-3 år sedan kring Arlanda, Landvetter och Malmö, men särskilt vid militärflygplatserna i Tullinge och Kallinge där det användes brandskum med PFOS vid övning. I både Tullinge och Kallinge har kommunerna tvingats stänga vattenverken. Samma brandskum har i princip använts vid alla räddningstjänsters övningsområden.

– Vi och Livsmedelsverket har insett att det här är så stort, berör så många kommuner och myndigheter att vi måste försöka samarbeta och hitta lämpliga lösningar tillsammans, säger Bert-Ove Lund, Kemikalieinspektionen.

Därför har det startats ett nätverk för högfluorerade ämnen. Fluorhaltiga brandskum är det mest akuta problemet,

MSB och Kemikalieinspektionen ska tillsammans kartlägga innehållet i alla skumvätskor som finns på marknaden.

FOTO: TOMAS JOHANSSON

men nätverket anser att det kan behövas långsiktig samverkan om PFAS-problematiken i allmänhet sanering av förorenade områden, miljöproblem, kontaminerad mat (fisk) och dricksvatten, etc.

– Substansen i brandskummet som ställt till problemet är PFOS. Men det finns en ”syster” med en kortare kolkedja som också dykt upp dricksvatten. I Uppsala är det faktiskt bara den substansen som nått fram till dricksvattnet, PFOS har ännu inte gjort det.

Brandskum är mycket komplexa blandningar och innehåller väldigt många fluorerande ämnen. De ämnen som ersatt PFOS är också högfluorerade, tillhör delvis familjen PFAS och man vet inte om de är miljövänligare. Till EUs produktregister behöver man bara anmäla en substans om dess halt i huvudprodukten är fem procent eller mer.

– Skumvätskor som används idag innehåller högfluorerade ämnen, det vet vi. Men exakt vilka är lite mer oklart. De här ämnena är så potenta och finns oftast i lägre koncentrationer vilket innebär att de inte måste anmälas till produktregistret. PFAS och PFOS-föreningar har haft många andra användningsområden som golvpolsch, ytbehandlingsmedel osv. Ofta är det inte ens promille-halter i medlen eftersom de är så otroligt ytaktiva.

Projektet tillsammans med MSB handlar i första hand om att kartlägga de ämnen som används idag. För MSB handlar det inte bara om miljön utan även arbetsmiljörisiker för brandmän.

– I Kina tillverkas fortfarande PFOS för brandskum så vi kommer att ha lite extra fokus på vad det kan komma in därför, säger Bert-Ove Lund.

GUNNO IVANSSON

Rib Farliga ämnen i fri webbversion

■ Rib Farliga ämnen är en databas med information om farliga kemikalier och andra produkter som klassificeras som farligt gods. Tidigare fanns databasen bara tillgänglig som en del i installationen av Rib Programpaket, men nu finns den tillgänglig för alla på webben, utan krav på abonnemang.

Informationen i Rib Farliga ämnen utgörs bland annat av fysikaliska data som kokpunkt, smältpunkt, ångtryck, brännbarhetsområde med me-

ra. Databasen innehåller även rekommendationer till räddningstjänst och information om akut omhändertagande på

olycksplats samt data från rådande regelverk.

Du hittar Rib Farliga ämnen här: rib.msb.se/kem.

Förbund kan inte besluta om taxor

Kommunalförbund får inte fatta beslut om taxor om till exempel tillsyn, brandskyddskontroll och sötning. Det har Högsta förvaltningsdomstolen slagit fast.

■ Domen kom i december förra året och gällde ursprungligen en kontrollavgift inom livsmedelsområdet. Ägaren till ett fiskrökeri hade överklagat kontrollavgiften som han ålagts av Ystad-Österlenregionens miljöförbund.

När målet hamnade hos Högsta förvaltningsdomstolen lämnades avgiftens storlek därhän. Domstolen fastnade i stället för något betydligt mer juridiskt intressant: kan en kommun delegera sin före-

skriftsrätt till ett kommunalförbund? Nej, kom man fram till, och undanröjde domarna i underinstanserna.

Domen får betydelse för alla kommuner som delegerat till kommunalförbund att bestämma taxor för tillstånd, tillsyn och kontroll inom olika områden, bland annat enligt Lagen om skydd mot olyckor och Lagen om brandfarliga och explosiva varor.

I januari i år skickade SKL ut information till landets kommuner om att medlemskommunerna i ett förbund skyndsamt måste fatta nya beslut om taxor.

– Vad jag tror många inte tänker på är att även beslut om eldningsförbud är en föreskrift, säger Per-Olof Wikström, jurist på MSB.

Föreslår ensning av terminologin

MSB bör starta ett arbete för en enhetlig terminologi inom området samhällsskydd och beredskap. Det föreslår ett projekt som letts av Socialstyrelsen.

■ – I samband med utvärdering av övningar och händelser har vi sett en brist i att vi inte har en enhetlig terminologi, vi kan missförstå varandra. Det har vi konstaterat i bra många år och det har inte hänt någonting, säger Per-Åke Nilsson, Socialstyrelsen.

Projektet har med stöd av medel från 2:4-anslaget Krisberedskap genomförts på uppdrag av Samverkansområdet Skydd, undsättning och vård (SOSUV) och med Socialstyrelsen som projektägare.

I projektrapporten konstateras att det i dag saknas en enhetlig terminologi inom fackområdet samhällsskydd och beredskap. I dagsläget använder aktörerna olika termer också för de begrepp som är gemensamma, vilket ställer till problem. Bland annat hänvisas till utvärderingen av SAMÖ-KKÖ 2011 som påpekade ett behov av att ensa innebörden i vissa begrepp på ett samhällsovergripande plan.

– I många projekt får man

börja med begreppsdefinitioner. Ute på fältet kan det i slutändan handla om människoliv, säger Per-Åke Nilsson.

Enligt projektet bör ansvaret för ett terminologiarbete inom samhällsskydd och beredskap ligga hos en aktör och föreslår MSB. Ansvaret innefattar även drift och förvaltning av en termbank.

De resurser som man uppskattar krävs är ett tekniskt system och inledningsvis en utbildningsinsats för att förankra terminologiarbetet hos aktörerna. För att hålla igång terminologiprocessen kontinuerligt krävs tre terminologer plus ytterligare drygt en årsarbetskraft för bland annat analysarbete.

MSB har inte tagit ställning till förslaget.

– Utredningen belyser en mycket viktig fråga. Det har visat sig i alla möjliga sammanhang att missförstånd uppstår för att man tror sig tala om samma sak men där man faktiskt menar olika saker. Det är en angelägen strävan att så långt som möjligt uppnå en enhetlig terminologi, säger Pertti Nordman, avdelningschef på MSB.

Närmaste enhet larmas

■ SOS Alarm: – Ställer samutnyttjande av resurser på sin spets

Under 2015 hoppas SOS Alarm att systemet med dynamisk resurshantering är igång över hela landet.

– Vi hade velat vara igång för länge sedan. Men vi har upptäckt att det är tufft att ändra tankesätt, säger Göran Bertilsson, brandingenjör på SOS Alarm.

■ Dynamisk resurshantering handlar om att automatiskt hitta de räddningsresurser som snabbast kan vara på plats.

Göran Bertilsson konstaterar att det är två faktorer som gör att systemet är möjligt:

■ Alla resurser inom räddningstjänsten använder Rakel och har därmed positionering.

■ Kartmaterialet är numera mycket bra med pålitlig information, vilket gör att man får relevanta körtider.

Och intresse finns. Efter Räddningstjänsten Väst, som deltar i ett pilotprojekt, står flera i kö

GPS och bättre kartmaterial gör det möjligt att effektivare larma närmaste enhet.

FOTO: JOHAN EKLUND.

för att få starta. Det gäller exempelvis Höga Kusten-Ådalen, Varend, Dalarnas räddningstjänster, alla storstäderna och resten av Halland.

Men även om intresset finns är förändringen inte så enkel. Det handlar om vana och traditioner.

– Det här är gränslös räddningstjänst och ställer verkli-

gen på sin spets att samnyttja resurserna. Vad händer när man upptäcker att grannkommunen alltid är snabbare till en plats i egna kommunen? Vi lever med gränsdragningar som har 100 år av tradition och praktisk vana. På sina håll är man helt styrda av kommungränserna, säger Göran Bertilsson och fortsätter:

Väst ska larma "semi-proffs"

■ – Lämnar rutinen med stort och litet larm

Den som kan vara på plats snabbast ska larmas först.

Det är principen när Räddningstjänsten Väst ingår i ett pilotprojekt hos SOS Alarm.

■ – Det handlar om att sprida ut våra enheter över ytan. Vi lämnar rutinen med stort och litet larm och tonar ner rökdykning. 80-85 procent av våra larm klarar vi med tre personer, säger förbundsdirektör Jan Sjöstedt.

6 maj startade första steget som involverade räddningstjänstens utryckningsstyrkor, alltså de som traditionellt larmas. Men avsikten är att bygga på med egen personal som normalt inte jobbar operativt, med andra beredskapsgrupper och i en framtid även frivilliga.

Larmplan handlar inte längre om närmaste brandstation utan närmaste enhet. Varje enhet har en beskrivning av dess förmåga. Räddningstjänstens plan över vilka resurser som krävs för olika typer av olyckor och händel-

ser är stöd för att larmoperatörerna ska välja rätt enhet. Utifrån radien från olycksplatsens hittar operatörerna GPS-signal från närmast lämpliga enhet. Denna larmas direkt via Rakel eller personsökare.

En viktig del för snabbare respons är att resurserna verkligen är spridda över Varbergs och Falkenbergs kommuner, som är Räddningstjänsten Västs område.

Sju nya fip-fordon (första insatsperson) har inskaffats, vilket gör att det finns totalt tio. Totalt har förbundet två heltidsstationer och åtta deltidstationer.

I nästa steg är avsikten att så kallade semi-professionella ska kunna bli larmade som första insatsresurs (fir). Det kan vara egen personal som i dag inte åker på larm eller inte är utbildade brandmän. Andra grupper är de som åker på trygghetslarm och väktare.

– När vi utbildat dem kan de larmas av SOS. Det finns tio bilar som åker på trygghetslarm

nattetid, dumt att inte nyttja dem. Vi måste börja tänka i flöden, och i framtiden kommer vi att se en helt annan, kompletterad laguppställning på skadeplats, säger Berndt Karlsson, biträdande chef för den operativa verksamheten.

Det tredje steget är att involvera frivilliga. Det kan exempelvis vara medlemmar i byalag på landsbygden, som vid vissa tillfällen kan göra nytta, och larma dem via mobiltelefon. I dag kan dock inte mobiltelefonens position ses.

– Tekniskt är det inga problem att lösa, det går att skicka signal via en app och fråga var de är, säger Göran Bertilsson, SOS Alarm, och tillägger:

– Att använda frivilliga resurser är ett ganska stort steg att ta, det måste säkerställas att de inte skadar sig själva.

Carer vid Linköpings universitet driver ett projekt för att ta reda på vad som krävs för att nyttja frivillighet, Tjugofyra7 skrev om det i förra numret.

PER LARSSON

– Samtidigt är samverkan mellan kommunerna redan mycket viktig på många ställen. Vår tanke är att starta där och sedan gå vidare till deras grannområden.

Förändringen handlar också om hur man organiserar de egna resurserna. Dynamisk resurshantering är effektivare med fler och mindre enheter.

– Räddningstjänsten kommer inte i en bil med fem brandmän längre, det liknar mer indianöverfall. Det är så många enheter att det blir svårt för oss att hantera, om de inte har dynamisk resurshantering. **Ni har automatisk position på tillgängliga enheter, men hur säkert är det att den som larmar ger rätt position?**

– Det är ett fåtal samtal till oss där positionering är problem. Det vi eftersträvar är att 112-samtal från mobiltelefon ska kunna positioneras exakt via GPS, men där har myndig-

heterna varit njugga med att tillåta det. Människan åkte till månen 1969, men positionering av inkommande larmsamtal är inte löst 2014...

Hur säker är dagens positionering av mobiltelefoner?

– I stadsmiljö är den väldigt exakt. I glesbygden kan det slå på flera kilometer. Men även i de fallen är det ändå ett bättre resursval att välja närmaste enhet istället för närmaste station.

Nästa år ska alla kunna nyttja dynamisk resurshantering.

Kommer alla att vilja det?

– Jag tror inte någon säger nej. Vi trodde ingen ville vara först, men så var det inte. Det var flera som sa att de inte ville vänta. Men vi har också upptäckt att även om många räddningstjänster är positiva så är det tufft att ändra tankesätt hos de som jobbar i egna organisationen.

PER LARSSON

Kommunal kritiskt till förändringshysteri

Kommunals medlemmar inom Räddningstjänsten Väst har varit kritiska till förändringarna av utryckningsorganisationen.

■ Det handlar framförallt om neddragning till 1+3 i Falkenberg.

– För att kunna rökdyka behöver vi kompletteras med en deltidsbrandman som åker som Fip. Det är inte likvärdig hantering av invånarna i förbundet. Dessutom är inte det här en Fip i egentlig mening, ingen styrkeledare som kan förbereda och senare leda en insats. Här är det en extra brandman, säger brandman Jerry Karlsson, representant för Kommunal.

Jerry Karlsson tycker det lätt blir trender inom räddningstjänsterna utan att kritiskt granska vad man ger sig in på.

– Man är snabb att ersätta arbetssätt med nytt och oprövat, blir nästan hysteri. Det är inte fel att prova nytt, men man ska kanske inte ha övertro på allting.

Kommunal har också varit kritiskt mot bristande infor-

mation från ledningen under övergången till förbund och ändrad organisation.

– Det förs ingen dialog och det skapar oro. Dels handlar det om hantering av personalen i vardagen, dels finns synpunkter på att ledningen ägnar sig för mycket åt framtiden och borde koncentrera sig mer på den verksamhet vi bedriver. Många har sagt upp sig, åtminstone jämfört med den omsättning vi är vana.

Har det gått för fort?

– Det kan man kanske säga, och då är det lätt att glömma bort individer. Förbundet kan på sikt bli bra, men då måste man våga möta personalen och ta tag i vardagsproblemen.

Samordningen med annan kommunal verksamhet och att trygghetsteam från hemtjänsten blivit en del av räddningstjänsten anser inte Jerry Karlsson att det finns något motstånd inför, däremot skepsis.

– De ska åka på räddningstjänstens larm men det är inte tydligt vad som förväntas. Det känns som det kommer krävas mycket av trygghetsteamet, utöver de uppgifter de redan har.

■ Se även reportage sid 16-17.

Frivilliga larmas ut på insatser

■ Brandvårn kommer snabbare till olyckan

Civila insatspersoner (cip) har blivit ett nytt begrepp i Hilleshögs brandvårn.

– De kan ge hjärt-lungräddning eller vägleda räddningsfordon. Vi täcker vårt område bättre nu, säger Niclas Renlund i brandvårnet.

■ Tjugofyra7 skrev för några år sedan om brandvårnet på Färingsö i Ekerö kommun som lät brandmännen välja om de ville åka direkt till larmet i egen bil istället för att hämta brandbil, i princip att alla kunde åka som så kallad första insatsperson (fip).

Tiden för framkomst till larm kortades avsevärt, händelser som kunde blivit allvarliga stoppades i tidigt skede.

Sedan två år tillbaka har de 13 brandmännen utökats med tio frivilliga, eller cip, som åker efter samma princip.

– Vår trend pekar på att det här är en klockren satsning. Vi får väldigt bra respons från kommuninvånarna och jag tror de upplever en ökad trygghet, säger Renlund.

Under förra året förekom 38 larm i brandvårnets område på Färingsö. Vid 18 av dem, där vårnet gjorde insatser, klarades ankomst på en fjärdedel av den tid som ambulans eller heltidsstationen från Ekerö behövde.

Snitttiden för ankomst till olycksplats vid de 18 larmen låg för vårnet eller deras civila insatspersoner på tre minuter. De övriga larmen var, enligt Renlund, inte av någon dignitet.

– Under vintern 2012-2013 hade vi fem villabränder. På fyra av dem var vi först. Alla bränderna kunde släckas eller begränsas med pulversläckare och stora värden räddades.

Civila insatspersoner har engagerats för att vårnet ska bli ännu effektivare. Samtliga jobbar inom räddningstjänst, polis eller ambulans, känner kanske inte att de kan engagera sig i vårnet, men vill ändå göra en insats när de kan.

– Ett skäl till att vi enbart satsat på personer med blå-

Frivilliga samarbetar med brandvårnet på larm i Hilleshög. De rekryteras bland annat bland poliser och sjukvårdare.

FOTO: ELIN ÖSTERLINDH

Bryter förlopp
"Vår trend pekar på att det här är en klockren satsning."

Niclas Renlund, Hilleshög brandvårn

ljusyrken är att de har sjukvårdsutbildning och den utbildningsbiten därmed redan är löst. Vi har kunnat fokusera på arbetsmiljö och brand.

Personerna har handplockats efter var de bor, för att täcka in det geografiska området bättre. Dessutom jobbar de skift, vilket kan öka kapaciteten dagtid då många i vårnet jobbar en bit från hemorten.

Niclas Renlund är själv heltidsanställd inom Södertörn brandförsvår, styrkeledare i Botkyrka. Nu hoppas han kunna gå vidare med Hilleshögs modell till fler vårn inom Ekerö kommun.

– Framförallt på Adelsö kan det bli stora vinster när vi inför fip-principen för vårnet och dessutom rekryterar civila insatspersoner. Heltidskåren har tre mil innan de når färjan ut till ön.

Brandmännen i Hilleshögs brandvårn har brandsläckare och viss sjukvårdsutrustning i sina bilar. Det ska även de civila insatspersonerna utrustas med.

– De har inga larmställ, men ska ha västar som talar om för

allmänheten vilka de är.

Brandmännen i vårnet har heller inga larmställ när de väljer att åka direkt till olyckan i stället för att plocka upp brandbilen. De kan också ta med hjärtstartare som finns i området, fem hos företag och en hos en privatperson.

Snabbheten är ofta avgörande. Samtidigt diskuteras inom vårnet faran att utsätta sig själv för risker i ambitionen att hjälpa till. För civila insatspersoner, som inte deltar i utbildning och övning, ska den dialogen hållas i ett forum.

Arbetsmodellen i Hilleshög är på eget initiativ. Södertörns brandförsvårsförbund, som ansvarar för vårnet, har inte haft några synpunkter.

– Jag tycker det de gör är bra och har valt att känna att det gör nytta för samhället. Det finns engagemang och jag tror det skapar en trygghet som samhället inte kan skapa på motsvarande sätt. Ofta har vi i Sverige annars förmåga att organisera för mycket och då blir det lätt tungrott, säger brandchef Lars-Göran Uddholm och fortsätter:

– Vid larm är vi ansvarig arbetsgivare, och det är viktigt att vårnet förstår att inte överdriva sitt agerande så brandmännen hamnar i risker. Samtidigt måste vi vara vakna för nya former och använda det engagemang som finns.

PER LARSSON

Mängder av människor har evakuerats i Serbien och Bosnien-Hercegovina.

FOTO: FN

Jobb för effektiv hjälp på Balkan

Översvämningarna på Balkan har satt europeisk katastrofhjälp på fötter.

Hjälp och utrustning har strömmat in, nu handlar det om att göra den effektiv.

■ Omkring 50 personer uppges ha omkommit, bönder har fått se sina marker förstörda och djur döda, företagare fått verksamheter raserade. Lokala myndigheter är utmattade.

– Regionen lever mycket på lantbruk. Och här ser man kadaver överallt. Bönder tvingas dessutom ta ställning till om de ska slakta djur eftersom fodret och betesmarkerna är förstörda, säger Kajsa Nordmark, MSB, på plats för EUs bedömnings- och koordineringsstyrka i Bosnien-Hercegovina.

Det mest akuta läget på Balkan är förbi, vattnet håller på att sjunka undan. Nu handlar det om att få igång samhället igen, bevara det som fungerar och bygga upp det som förstörts.

Kajsa Nordmark jobbar med att samordna inkommande hjälp från EU och bilateral assistans från andra länder genom att stödja nationella myndigheter och underlätta de europeiska teamens arbete. Hon har många blickar på sig i arbetet på bosniska civilskyddsmyndighetens sambandscentral i Sarajevo.

– Vi sitter ju på mycket information.

Hon ser utmattade kommuner, autonoma regioner som sköter sig själva och många hjälporganisationer som rör sig i landet.

– Det finns stora utmaningar i samordningen på nationell och regional nivå, det är det vi

försöker bidra med. Det handlar om att få kunskap om var hjälpen behövs och försöka få rätt resurser dit.

Kajsa Nordmark är en av sex personer i EU-teamet. Jan Karlsson, också MSB, är styrkechef. Jessica Bohr, MSB, var i inledningsskedet på plats som bedömningsexpert i EUs styrka i Serbien.

MSB har med lastbilar skickat sex vattenreningsverk till Bosnien. En styrka på elva personer ska under en månad säkra rent dricksvatten.

– Behovet är mer långsiktigt än så, reningsverken kommer att doneras till Bosnien-Hercegovina. Vi har fått många förfrågningar, bland annat om barriärer, men vi har höga flöden här hemma också och vågade inte tömma våra förråd, säger Anna-Karin Hamrén, verksamhetsansvarig för EU-insatser på MSB.

Sverige och MSB har också fått förfrågningar om mer långsiktiga uppdrag.

Från UNDP, FNs utvecklingsprogram, finns önskemål att MSB stöttar arbetet med hantering av katastrofavfall.

– UNDP är mycket nöjda med arbetet vi gör i Filippinerna och vill ha liknande stöd i Bosnien. Det är även troligt att vi får en liknande förfrågan för Serbien, säger Jakob Wernerman, verksamhetsansvarig för katastrofriskreducering och tidig återuppbyggnad på MSB.

Unicef, FNs barnfond vill ha två vatten- och sanitetsexperten, en till vardera landet.

– Här handlar det om bedömning av återuppbyggnadsbehov.

PER LARSSON

Se över sotningen

■ SKL vill skilja på ansvar för sotning och brandskyddskontroll

Sveriges kommuner och landsting vill att regeringen ser över sotningen.

SKL föreslår avreglering av själva sotningen och att kommunen enbart ska ha ansvar för brandskyddskontrollen.

MSB håller med om att en översyn av regelverket är nödvändig, men tar inte ställning till SKLs förslag.

Bakgrunden till SKLs begäran är problemen med den omfattande egensotningen.

Möjligheten till egensotning var avsedd som en liten öppning i sotningsmonopolet för att fastighetsägare i glesbygd skulle få möjlighet att sota själva. Om fastighetsägaren inte kan själv har denne möjlighet att anlita en annan person med rätt kompetens.

I den utvärdering av Lagen om skydd mot olyckor som gjordes 2009 konstaterades att det var ungefär en procent som getts tillstånd att sota själva.

Det som skett på senare tid i ett antal kommuner är att man översvämmats av ansökningar

om egensotning. I regel är det den tidigare skorstensfejarmästaren som raggat över sina gamla kunder när kommunen skrivit avtal med en ny sotare.

Kommunerna anser att en omfattande egensotning snedvrider konkurrensen i förhållande till den sotare man skrivit avtal med. För att få saken prövad vägrade några att ge tillstånd.

MSB har gett besked om att egensotning inte kan nekas om kompetensen finns, vilket kammarrätten har slagit fast.

Sotningsmonopolet har utretts flera gånger genom åren och trots att utredningarna föreslagit en avreglering har det bara skett smärre justeringar.

SKL har i flera remissvar föreslagit att sotningsmonopolet ska avskaffas. Främsta skälet är att idag har myndigheterna ansvaret både för rengöringen, själva sotningen, och brandskyddskontrollen vilket inte stämmer överens med intentionerna i Lagen om skydd mot olyckor som betonade ett större ansvar för den enskilde.

Enligt SKL är situationen som uppstått ohållbar och urholkar det nuvarande systemet. SKL vill att regeringen ser över regelverket och föreslår att kommunen endast ska svara för brandskyddskontrollen, ansvaret för rengöringen läggs på fastighetsägaren.

I ett yttrande över SKLs skrivelse håller MSB med om problembeskrivningen och att det är nödvändigt med en översyn av regelverket.

Myndigheten framhåller att ansvarsfördelningen mellan fastighetsägaren och kommunen för sotning och brandskyddskontroll bör vara tydlig. En framtida reglering bör bygga på principen om den enskildes ansvar för brandskyddet på den egna fastigheten. Lösningen ska vara enkel, robust och hållbar.

GUNNO IVANSSON

■ 24-25 september hålls en sotningskonferens i Stockholm. Då ska bland annat översyn och eventuell omreglering av sotning och brandskyddskontroll diskuteras.

FOTO: PER LARSSON

FRÅN NÄTET

Nyheter publicerade på Tjugofyra7.se i korthet

Rekrytering kräver större flexibilitet

■ Flexiblere anställning och utbildning, ökad samverkan med andra beredskapsfunktioner och nyttjande av frivilliga krafter framhålls som viktiga för att klara beredskapen.

Det är några av svaren från MSB i ett regeringsuppdrag med fokus på problemet att rekrytera deltidsbrandmän.

– Vi ser både behov och möjligheter att utveckla beredskapen genom samverkan med andra aktörer. Samtidigt kommer hel- och deltidsanställda brandmän att utgöra grunden för effektiva räddningsinsatser under överskådlig tid, säger Håkan Axelsson, MSB.

Satsning på mindre enheter (IVPR, i väntan på räddningstjänst) som är snabbare och kan bryta förlopp ser MSB som en viktig utveckling. Likaså att en vidgad syn på förmågan att ingripa innan räddningstjänst eller sjukvård anländer bör övervägas i framtiden.

– Det kan vara frivilliga krafter eller samhällsaktörer som idag inte har känd anknytning till räddningstjänst eller sjukvård. Det kan dessutom ge en breddad bas för rekrytering.

MSB ska göra en ny översyn av utbildningarna för ökad flexibilitet och anpassning till lokala förutsättningar.

MSB, har studerat och deltagit i olika initiativ av sambruk, oftast att kommuners olika beredskapsfunktioner drar nytta av varandra.

– Vi ser den utvecklingen av beredskapssystemet som viktig. Men arbetet behöver utgå från varje kommuns behov.

Landsting ska dirigera ambulans i egen regi

■ Tre landsting kommer att ta över ambulansdirigeringen i egen regi nästa år.

Landstingen i Uppsala, Västmanland och Sörmland tänker ta över ambulansdirigeringen när avtalet med SOS Alarm går ut 31 maj 2015.

Alla 112-samtal som rör ambulanssjukvård i de tre länen kommer att kopplas vidare till landstingens egna centraler för ambulansdirigering.

Förutom att verksamheten blir en del av den egna vårdkedjan anges ytterligare två skäl till att driva verksamheten i egen regi:

■ Det har inte hänt något med alarmeringstjänstutredningen

■ Landstingen vill slippa upphandling på en marknad där det bara finns två aktörer

Går att förelägga om bemanning enligt LSO

■ Räddningstjänsten kan förelägga om ökad bemanning för att brandskyddskraven ska uppfyllas. Det slog kammarrätten fast i en dom om ett behovsprövat vård- och äldreboende i Mölndal.

Vårdbolaget Attendo har överklagat domen till Högsta förvaltningsdomstolen. Det bolaget vill ha klarlagt är om man med stöd av Lagen om

skydd mot olyckor kan förelägga om antal personal på ett äldreboende och till vem föreläggandet ska riktas – ägaren eller nyttjanderättshavaren.

Twisten gäller ett äldreboende som 2011 togs över av vårdbolaget Attendo. Attendo halverade bemanningen nattetid, men efter en tillsyn skrev Räddningstjänsten Storgöteborg ett föreläggande och krävde en återställning av personalstyrkan.

Länsstyrelsen, förvaltningsrätten och kammarrätten har gått på räddningstjänstens linje.

I stället för ökad bemanning anser Attendo att kommunen som fastighetsägare ska åläggas att installera sprinkler.

Infernot i Lærdal kan inträffa i Sverige

■ En brand som den i Lærdal, Norge, kan lika gärna inträffa i Sverige.

– Den kraftiga och växlande vinden är förklaringen till den

omfattande spridningen, förloppet har inget att göra med äldre, sammanbyggda trähus, skrivs i en svensk observatörsrapport gjord av Storstockholm, Södertörn och Norrtälje.

18 januari började branden i ett hus som totalförstördes. Totalt blev ett 30-tal byggnader helt eller delvis förstörda. 330 personer evakuerades och 440 uppsökte sjukhus.

I rapporten beskrivs att det drabbade området liknar många svenska småhusområden med friliggande villor.

– Den snabba och mycket svårbedömda brandspridningen är mycket ovanlig bland småhus. Erfarenheterna från branden är tillämpbara i områden med småhus som är exponerade för kraftig vind.

Under branden i Lærdal växlade vinden i styrka, ibland storm i vindbyarna. Samhället täcktes av ett gnistregn som spred branden. Det fanns byggnader 500 meter från startplatsen som blev totalt nedbrända.

Linus Eriksson, trafikledningschef på Trafikverket undrade om räddningstjänsten är medveten om vilka konsekvenser det får när man nästan slentrianmässigt spärrar av i 24 timmar.

FOTO: GUNNO IVANSSON

Insatsbeslut kostar samhället miljoner

HELSINGBORG

För Trafikverket innebär en räddningstjänstinsats ofta trafikchaos. När en insatsledare åker från platsen nöjd med sin insats väntar ett helvete för Trafikverket.

■ Linus Eriksson, tidigare brandingenjör i Malmö, numera Trafikverket, sparade inte på krutet i sitt anförande på Brand. Han tog som utgångspunkt en insats 2002 där han själv deltog. Det var brand i en verkstad intill järnvägen där det fanns sju acetylen-gasflaskor. Räddningsledaren fattade standardbeslutet avspärrning 300 meter i 24 timmar. Stopp för all järnvägstrafik.

— Jag tyckte det gick jättebra. Vi ställde dit några vattenkanoner, huset brann ner, vi åkte därifrån och kvar var en avspärrning på 24 timmar.

Sen gick det tio år, Linus Eriksson började på Trafikverket och under en fikapaus började

man av någon anledning prata om den här händelsen. En som jobbat i 40 år berättade att det var den värsta dagen de någonsin haft.

— Varför? Jo 500 meter från brandplatsen var det totalt kaos. På den aktuella sträckan går det 350 tåg om dagen. All trafik till och från Danmark, all trafik Malmö-Stockholm och Malmö-Göteborg passerar där.

— I rusningstrafik går det ett tåg var tredje minut. När räddningsledaren beslöt stoppa den trafiken innebar det momentant att 100 000 människor inte kom till jobbet den dagen, kom inte till sitt flyg på Kastrup. Det finns gott om exempel att man missat sin Thailandresa som man sparat till i flera år; svensk basindustri fick inte fram sina leveranser osv.

Förklaringen till att ett stopp får så stora konsekvenser är att järnvägsnätet har för låg kapacitet. På stambanorna

Se helheten

”Ett befäl som normalt inte kan beställa en boll till gymhallen utan att fråga sin chef, kan på larm ta beslut som slår ut svensk basindustris pulsåder”

Linus Eriksson, Trafikverket

finns i princip ingen omledningskapacitet.

— Vi glömmer det här perspektivet, vi behöver se till hela det drabbade sammanhanget. Det finns minst tio olika lösningar som alternativ till att spärra av i 24 timmar. Hade man öst 25 ton sand över den här byggnaden hade problemet varit löst.

Linus Eriksson frågar sig om den enskilda brandförmannen deltid inser att han slår ut trafi-

ken på västra stambanan mellan Stockholm och Göteborg när han fattar sitt beslut. Beslut som påverkar 100 000-tals människor och kostar Trafikverket 33 000 kronor i minuten.

— Vilken nivå på era befäl har rätt att fatta den typen av beslut? Ett befäl som normalt inte kan beställa en bok eller boll till gymhallen utan att fråga sin chef, kan på larm med en gul hjälm ta beslut som slår ut svensk basindustris pulsåder.

Linus Eriksson vill att räddningstjänsten ska börja se helheten, att avstängd infrastruktur – oavsett om det är väg eller järnväg – påverkar många människors vardag.

— Det är väldig skillnad för oss mellan att ha totalstopp eller sänkt hastighet. Sträva alltid efter kortast möjliga stopptid. Hitta kreativa lösningar för att minska riskavståndet, säger Linus Eriksson.

GUNNO IVANSSON

”Fråga inte hur mår du?”

Lämna olycksoffren ifred den första tiden. Fråga inte Hur mår du? eller Hur känns det? Erbjud en kopp kaffe och en filt.

Och istället för att kalla in psykolog kanske man ska förmå den drabbade att spela Tetris på mobilen.

■ Neuropsykologen Christina Fichler räknade upp ett antal myter som ny forskning avfärdar. Som att och negativa händelser måste bearbetas. Att avsaknad av sorgereaktion är patologisk, det vill säga gråter man inte är det något fel.

— Ingen av dessa myter har relevans men de lever. Efter tsunamin var det kaos när det gäller mytbildningen om vad man skulle göra och inte göra.

Hon anser att kris är ett överanvänt ord.

— Kris är ett allvarligt tillstånd. Förr tänkte man sig att man skulle grota ner sig och jobba sig igenom en kris, framförallt gå bakåt i tiden för att förstå vad som hänt. Idag pratar man i stället om krisstöd, att stärka det som fungerar hos personer i kris.

Det man behöver är stöd av nära och kära.

— De allra flesta behöver inte traumabehandling. Det sociala stödet är kraftigt uppgraderat idag. Det första man behöver göra är att koppla ihop den drabbade med sina närmaste.

I det akuta skedet ska man lugna och förstärka känslan av säkerhet. Det är viktigt att skapa lugn och man kommer långt med filter och kaffe.

— Vänta med intervention för det kan störa den naturliga återhämtningen. Samtala så lite som möjligt, samtalet bidrar inte till en förståelse när man är upprörd. Frågar vi hur var det, hur känns det? hamnar vi återigen i traumatiseringsfasen. Obehagliga minnen, så kallade flashback memories, fastnar och det är det sista vi vill.

Det är här dataspelet Tetris kommer in i bilden. Forskning har visat att den funktion i hjärnan som lagrar flashback memories är den samma som aktiveras när man spelar Tetris. Genom att spela Tetris blockeras minneslagringen.

— Om vi kommer fram till att Tetris kan användas för bryta lagringen av flashback memories, ser jag inte ett problem med att ni använder er av den vetenskapen, säger Christina Fichler.

Bo Rothstein, professor i statsvetenskap vid Göteborgs universitet berättade att demokrati inte nödnävdigtvis är en förutsättning för mänsklig välfärd.

FOTO: GUNNO IVANSSON

Ingen välfärd utan hederliga byråkrater

HELSINGBORG

Demokrati betyder nästan ingenting. Avgörande för välfärd och mänsklig lycka är en fungerande statsförvaltning – det vill säga hederliga, rättvisa och kompetenta statstjänstemän.

■ Det är den kanske något hårdagna slutsatsen av den forskning som Bo Rothstein, professor i statsvetenskap vid Göteborgs universitet, bedriver vid QOG-institutet i Göteborg. QOG står för the quality of government, institutet för forskning om korruption och kvalitet i samhällsstyrningen.

– Vi har definierat kvalitet i samhällsstyrningen som förekomsten av pålitliga, opartiska, icke korrupta, icke diskriminerande och rimligt kompetenta offentliga förvaltningsinstitutioner.

Därmed är kvalitet i samhällsstyrningen inte det samma som den representativa demokratin utan en apparat som demokratin har för att genomföra sin politik.

– De dåliga nyheterna: demokrati ger ingenting. Låt mig göra en sak absolut klar: jag kommer att vara den siste som argumenterar mot demokrati.

Pengar inte allt

”Man blir lyckligare av pengar, men faktiskt bara upp till den nivå vi hade för 30 år sedan. Vi peakade nångång 1972 kan man säga”

Bo Rothstein, statsvetare

Det jag vill visa är att det räcker inte med demokrati. Har man inte någorlunda kontroll över kvaliteten i den offentliga förvaltningen så lyckas man inte skapa mänsklig välfärd. Auktoritärt kommunistiskt styrda Kina övertrumfar idag liberalt demokratiska Indien på varje upptänkligt mått på mänsklig välfärd som vi kan mäta.

Man blir lyckligare av att leva i en demokrati, men inte särskilt mycket.

– Folk uppfattar sig olyckliga om de har dålig hälsa eller lever under diskriminerande, korrupta och inkompetenta förvaltningar. Man blir lyckligare av pengar, men faktiskt bara upp till den nivå vi hade för 30 år sedan. Utöver det ger inget på mänsklig välfärd. Vi peakade nångång

1972 kan man säga.

Korruption är förödande.
– Ett särskilt tragiskt exempel är Sydafrika som 1994 mirakulöst lyckades övergå till demokrati utan fullskaligt inbördeskrig, vilket är enormt glädjande, men medellivslängden är idag sex år lägre än 1994. Antal kvinnor som dör i barnsäng har tredubblats. Idag är Sydafrika världens mest ojämlika land ekonomiskt. Varför? Det mesta pekar på den mycket omfattande korruptionen.

Kvalité i samhällsstyrningen är starkt beroende av kvalitet i den offentliga förvaltningen. När man utsätts för korruption tappar man förtroendet inte bara för myndigheter utan människor i allmänhet. Den sociala tilliten är avgörande och den är hög i de nordiska länderna, allra högst i Danmark.

– Effektiva solidariska system som omfattande välfärdsstater kan bara uppstå om man litar på att flesta andra samarbetar, att de flesta inte överutnyttjar systemet. Om man inte litar på det slår den sociala fällan igen, det vill säga att litar man inte på andra kan det framstå som rationellt att inte samarbeta, säger Bo Rothstein.

GUNNO IVANSSON

Riskbilden måste avgöra förmågan

HELSINGBORG

– Det görs väldigt bra insatser idag men det finns förbättringsmöjligheter.

■ Det säger Lars-Gunnar Strandberg som leder MSBs projekt Effektiva räddningsinsatser.

Ett belägg för att alla insatser inte är effektiva är att åren 1996-2009 fick räddningstjänsten åka tillbaka inom två timmar vid 484 bostadsbränder för att släcka en återantändning.

– Vi måste göra rätt från början, säger Lars-Gunnar Strandberg.

Idag styr i hög utsträckning styrkans storlek räddningstjänstens ambitionsnivå. Projektets tanke är att riskbilden ska vara styrande.

– Hur många brandmän är ointressant utan det handlar om att skapa en förmåga utifrån riskbilden.

Projektet har identifierat fyra förbättringsområden:

kvalitetssäkring av räddningsledare, verktyg för förmågebedömning, erfarenhetsåterföring och ett strukturerat koncept för fortbildning. Idag finns två pilotutbildningar via en webbportal.

Anders Gillek från Trollhättan gillade vad han såg.

– Det verkar oerhört intressant som ett komplement till de utbildningar MSB genomför idag och som vi kan ske genomför regionalt.

– Framförallt ser jag en möjlighet att man samlar utbildningsunderlag på ett ställe och att man därigenom ensar läget inom räddningstjänsten.

Projektet pågår året ut men MSBs generaldirektör Helena Lindberg lovade under seminariet att det blir en fortsättning.

Anders Gillek

Brandskyddet bättre än tillsynen

HELSINGBORG

Mycket har gjorts genom åren för att förbättra brandskyddet, men mer kan göras. Framförallt behöver tillsynen vässas.

■ Patrik Perbeck och Claes Malmqvist bjöd på en snabb resumé av 100 års svensk brandskyddshistoria.

– Vi har gått från att förebygga kvartersbränder till att rädda liv i startbrandcellen, säger Patrik Perbeck, MSB.

Ett antal myndigheter har genom åren agerat och när något hänt, gett ut råd, anvisningar, meddelanden och skrivit om byggregler.

Det satte stopp för storbränder på äldreboenden och sedan 1969 har ingen omkommit i en skolbrand.

– Så någonstans har det haft effekt, men vad ledde Göteborgsbranden till? undrade Claes Malmqvist.

I det fallet fanns reglerna redan på plats, det fanns så att säga inget mer att förbjuda.

– Man hyrde en lokal för 150 personer och tog in tre

gångar så många. Lokalen saknade larm och det fanns inte tillräckligt bra utrymningsvägar och den ena av två utrymningsvägar belamrades med möbler. Och när den utrymningsvägen omintetgörs genom en anlagd brand får det fruktansvärda konsekvenser.

Eftersom brandskyddet inte är detaljreglerat behöver tillsynen skärpas.

– Min sammanfattande erfarenhet från myndighetsutövning är vikten av tydlighet och uthållighet. Inga mjukisvarianter, säger Claes Malmqvist.

Idag är myndigheterna inne och finlirar i folks hem och frågan är var gränsen går av integritetsskäl.

– Vi bör göra det vi kan tillsammans med andra delar i den kommunala familjen för att komma till rätta med de vi har kvar att jobba med. De som bor ensamma, de äldre, de som är en betydande del av de 100 som omkommer i bränder, säger Patrik Perbeck.

Kärlek och korv mot stenkastning

HELSINGBORG

Vad ska man behandla hat med, om inte kärlek.

Kravallerna i Husby nådde vapenvila. En hjälp var om-tanke och grillade korvar.

■ Stenkastning och anlagda bränder satte Husby på kartan för drygt ett år sedan. Oroligheter hade gått helt överstyr. Poliser och brandmän var i skottlinjen. Varför kastar ungdomarna sten? undrade många.

– Man kan inte veta hur det är att vara förälder innan man är det. Man kan inte veta hur det är att vara kränkt av polisen innan man systematiskt är det, säger Payam "Peppe" Boroodjeni.

Han har bott större delen i sitt liv i förorten. Han är van oroligheter, har jobbat som förbild genom Fryshusets satsning Lugna gatan.

Men nu såg han något annat. Det var maskerad kravallpolis, det var våldsamheter som accelererat. Han såg att flera av ungdomarna som deltog i bråken inte var från Husby.

– Området hade blivit en frizon där man kunde göra vad man ville. Läget hade gått förbi dialogen. Det fanns hat och det fanns en piska.

Den natten "Peppe" och hans kompisar fick nog och bestämde sig för att ta tillbaka Husby hade en parkering med bilar brunnit, däribland "Peppes" Saab.

– Vi sa vi måste komma med

Urartade

Läget hade gått förbi dialogen. Det fanns hat och det fanns en piska.

Payam "Peppe" Boroodjeni

kärlek. Vi grillar korv. Folk kallar korv, speciellt när det är gratis.

Parollen blev "Lämna en sten – grilla en korv" och pågick fyra-fem dagar. Hatet skuffades undan. Samtidigt hade oroligheterna i Husby smittats av sig till andra delar av landet.

– När det brann i övriga Sverige grillade vi korv. Det här blev aldrig omskrivet, vi släppte helt enkelt inte in media. Vi gjorde det inte för att synas i media, vi gjorde det för Husby.

Payam "Peppe" Boroodjeni hade publiken i sin hand, lockade till både skratt och eftertänksamhet och fick konferensens kraftigaste bifall. Själv konstaterade han efteråt att han var ovan, osäker och nervös.

En del av livet och det sociala sammanhanget i den invandrartäta förorten förklarade "Peppe" med en enkel familjepyramid med pappa överst, mamma i mitten och barnen längst ner.

– Pappa jobbar, drar in pengar och bestämmer. Mamma la-

gar mat och säger till när barnen ska lägga sig. Barnen har inget att säga till om. Det är så det normalt ser ut. När pappa inte har jobb, eller är frånvarande, vänds pyramiden upp och ner. Barnen tar över. Föräldrar som försökte snacka hem sina barn från oroligheterna hade inga mandat att göra det.

– Det snackas mycket om ungdomsarbetslöshet. Men det är föräldrarna som måste ha jobb, annars hamnar pyramiden upp och ner.

■ **Hur ser det då ut nu, ett år efteråt?**

– Jag har knappt fått sova på nätterna under fyra veckor. Pyramiderna är fortsatt upp och ner. Det är ingen skillnad mellan före kravallerna och nu, men det finns en glimt av hopp.

"Peppe" jobbar i dag som verksamhetsledare för Fryshuset i Husby. Hans första möte med det nya landet, familjen flydde från Iran, är den miljö och den trygghet som är självklar för en del, för andra inte.

Familjen bodde i Mjölby och första sommaren fick han följa med och bo hos sin skolläraren på landet. En idyllisk sommar med korv, smultron och små grodorna kring midsommarsängen. Och man sjöng nationalsången.

– Jag gjorde smultronhalsband, korna slickade min hand. Jag fick vara barn.

Men pappa blev varslad och

Föräldrarna har parabolerna riktade mot en annan del av världen. De ser inte Rapport och är inte närvarande, säger Payam "Peppe" Boroodjeni om oroligheterna i Husby.

FOTO: PER LARSSON

familjen drog mot huvudstaden där jobben skulle finnas. De fanns inte, åtminstone inte för pappan som började jobba utomlands och med intervaller kom hem med pengar.

– När jag gick i gymnasiet kom pappa tillbaka. Under åren innan måste någon täcka hålet efter honom i pyramiden. Så den vändes, barnen var överst.

Nu ska "Peppe" bli pappa.

Han lever i Husby där han ser kriminalitet och skjutningar och undrar vilket Sverige hans barn ska växa upp i.

– Jag står inte här som Husbybo utan som blivande far. Jag vill att min unge ska växa upp med smultronhalsband, små grodorna och nationalsången.

PER LARSSON

MSB vill se satsning på operativt arbete

HELSINGBORG

MSBs generaldirektör Helena Lindberg förordar prioritering av operativt arbete.

– Förebyggande är viktigt, men det är kanske viktigt att lägga ribban högre för det operativa, för att klara det som händer.

■ Helena Lindberg sa att hon får signaler att incidenter där räddningstjänsten måste återvända till skadeplatsen ökar.

– Man har alltså inte släckt branden. Där verkar vi ha något att ta tag i. Det kanske är

dags att snäppa upp oss när det gäller insatser. Och vi kan titta över hela olycksområdet. Är räddningstjänsten rustad för att klara en stor olycka, eller behöver vi öka tempot för att klara den?

Öka förmågan att hantera olyckan, bli effektivare, utveckla metoder, samverka, smarta insatser för att minska skador på egendom och miljö, var några områden där generaldirektören vill se förbättringar.

– En annan fråga är kompetensförsörjning, hur vi klarar att rekrytera. Mångfald är inte bara en politiskt korrekt fråga, det är en fråga av egenintresse.

Helena Lindberg lyfte även blicken mot klimatförändringar och när olyckan blir en kris.

– Vi kan se en ökning av storskaliga händelser. I norra Norge inträffade i vinter, när det borde vara snö, stora bränder och bland annat brann en hel by ner. Det säger något om olycksutvecklingen, vi måste

ha beredskap för det storskaliga.

– Krisberedskap är viktigt och vårt avtal med SKL reglerar hur kommunerna ska få bidrag. Tanken är att stimulera samverkan inom egna kommunen, mellan kommuner och mellan kommuner och andra aktörer.

– Hur lyckas vi då? Det gäller att förutse, att förbereda sig för att ha kunskap. Och alla kommuner ska göra risk- och sårbarhetsanalyser.

Kommuner ska också ha handlingsprogram. MSB vill

se ett brett grepp i dem där alla risker för olyckor och kriser identifieras.

– Och handlingsprogrammen ska bli färdiga i tid. 15 procent av kommunerna gör det inte för när i slutet av mandatperioden, när ett nytt snart ska tas fram. Det tycker vi inte är så bra.

PER LARSSON

Läs mer

➔ Längre artiklar från Brand 2014 finns på nätet, www.tjugofyra7.se

Effektivitet och ekonomi talar för förbund

HELSINGBORG

Effektivare, möjlighet hålla specialistkompetens och inte minst ekonomiskt fördelaktigt.

Det tycks, sett till diskussionen på Brand, vara de stora fördelarna med räddningstjänstförbund.

■ Förutsättningarna för ett fungerande förbund var rubriken. Och det kom i mycket att handla om ekonomi.

– För oss i Gagneff fanns inget alternativ. Vi hade inte möjlighet att klara det som förväntades enligt lagen om skydd mot olyckor. 2011 gick vi med i Da-laMitt. Räddningstjänsten kostar oss fortfarande lika mycket som innan, och på det har vi vunnit kompetens. Räddningstjänsten skulle totalt vara tio miljoner dyrare för de fyra medlemskommunerna om den skulle drivas var och en för sig, sade Sofia Jarl, kommunalråd i Gagnef.

Att vara beredd på diskussion om orättvisa i kostnader från medlemmarna, ha en öppen dialog och ett transparent arbete, samt att vara beredd på dolda kostnader som pensions- och overheadkostnader, framhölls.

Flera gånger ställdes från olika håll frågan vad man ska ha förbundet till, om det bara ska hantera räddningstjänsten eller om det finns en avsikt att se möjligheten att jobba bredare?

– Vi har haft andra samarbeten men kört i väggen. Vi är lite enkla i garderoben, men det

Christer Ångehov och Sofia Jarl diskuterade för- och nackdelar med förbund.

FOTO: PER LARSSON

finns en öppenhet i förbundet att göra mer. Vi har besökt Karlstad och jag är imponerad av hur långt de kommit, sade Sofia Jarl.

Christer Ångehov är förbundsledare i Helsingborg som bildar förbund med Ängelholm och Örkelljunga vid årsskiftet och som har ambitionen att knyta till sig ytterligare åtta kommuner. Han sade:

– Vi börjar med det smala, sen får vi se. Men vi tar inte den stora matchen nu, först ska vi få förbundet att fungera.

Från många med erfarenheter konstaterades att direktiven från ägarna, och därmed spelreglerna för kommunerna, är mycket viktiga när ett förbund bildas.

– Det finns fallgropar. Kommuner valde att lämna vårt förbund, vilket genererade stora besparingskrav för de kvarvarande. Förutsättningar för det

måste klargöras från början, sa Tom Setterwall, Sydöstra Skåne.

Åsa Bergsten, förbundsledare i Karlstadsregionen, poängterade vikten av att politikererna i direktionen tydligt tar taktipinnen:

– Förbundet måste visa självförtroende, direktionen att den styr och vågar driva på och inte fråga kommunerna för mycket. Vi tjänstemän måste kunna hjälpa politikererna att ta det ansvaret.

Så varför bildas då förbund? Christer Ångehov, som har erfarenhet från en rad förbunds-bildningar, svarade opretentiöst:

– Många resonerar nog att vi bildar förbund så får vi se hur det blir. Sen tror jag att ett förbund är effektivare, minskar sårbarheten och har lättare att behålla specialistkompetens.

PER LARSSON

Granat ger inte upp 1+3

■ En plus fyra och rökdykning har varit hugget i sten inom svensk räddningstjänst.

Räddningstjänsten Höga kusten-Ådalen har i flera år försökt lansera en plus tre men hittills utan framgång.

Det går att ta bort pumpskö-taren utan säkerheten äventyras anser man, men både Arbetsmiljöverket och MSB har sagt nej.

– Det handlar om insatser i enklare boendemiljöer i ett plan. Vi tycker att den här metoden är så säker som den kan bli, säger Mats Granat som vägrar ge upp och redan har fått en timme i programmet på Skadeplats i Karlstad för att övertyga tvivlarna.

Blåljus-TV visar en manlig machovärld som skrämmer bort kvinnor, anser Kjell Wahlbeck, MSB. — Vi filmar er värld och där finns inte mångfald och jämställdhet, säger Malin Kvist, TV4.

Kluven bransch om blåljus-TV

HELSINGBORG

Räddningstjänst-Sverige är kluvet inför blåljus-TV.

Ett oslagbart sätt att öka intresset för yrket och förmedla brandskydd säger en del. Ger en missvisande bild av brandman-nayrket anser kritikerna.

■ Till de kritiska hör MSB.

– Programmen konserverar en ensidig bild av brand-männens arbete och risken är att vi lockar fel personer till yrket. Det som visas är en manlig machovärld som skrämmer bort kvinnor. MSB vill förändra bilden av yrket, säger Kjell Wahlbeck, MSB.

Malin Kvist, TV4, som producerat den populära serien 112 – på liv och död tyckte att föregångarna gav en nidsbild av brandmannens vardag.

– Mitt hjärta klappar för er, jag ville lyfta er verksamhet på ett bra sätt. För de som medverkar brukar det vara viktigt att öka allmänhetens kunskap, förståelse och intresse för yrket.

Samtidigt är syftet naturligtvis är att locka tittare, och det gör 112. Programmet har sänts i flera kanaler, har repriserats och haft sammanlagt 174 miljoner tittare.

Budskapsvärdet är enormt. Skulle räddningstjänsten köpa den här exponeringen skulle man få betala 50-70 miljoner kronor.

Malin Kvist berättade att de räddningstjänster som medverkar har stor påverkan på innehållet och alltid sista ordet om det ska sändas. Hon tycker räddningstjänsten underutnyttjar de möjligheter som erbjuds.

”Vi filmar er värld och där finns inte mångfald och jämställdhet.”

Malin Kvist, TV4

– Vi filmar er värld och där finns inte mångfald och jämställdhet.

Liksom branschen var åhörarna kluvna.

– Programmen speglar verkligheten, vi har inte kommit särskilt långt och att skälla på den som gjort serien hjälper inte, sa en röst.

Per Widlundh, Räddningstjänsten Syd, konstaterade att branschen är kluven och han har inte sett att programmet gett någon av de fördelar som Malin Kvist nämner.

– Det kanske är så att det inte går att spegla yrket som vi vill.

Malin Kvist avslöjade att hon har planer på ett nytt program som ska ha fokus på kvinnliga brandmän. Per Widlundh är tveksam även till det.

– Jag tror kvinnor är ganska trötta på att lyftas fram just för att de är kvinnor. Kvinnor är fortfarande ett ganska provocerande inslag och det finns ett utsatthetsperspektiv som ni inte får tappa bort, säger Per Widlundh.

Kjell Wahlbeck är inte lika pessimistisk.

– Jag tror det går att göra TV som visar på mångfald, förebyggande och mer om olyckans orsaker. Viktigast att vi får bort den bild vi vill motverka.

GUNNO IVANSSON

Ett Borås om året försvinner

■ Olyckor kostar varje år samhället 66 miljarder kronor.

Under 2012 omkom 4 681 människor av skador.

– Antalet är stabilt över tid och det är också fördelningen av de omkomna i 62 procent män och 38 procent kvinnor, berättar Thomas Gell, MSB.

Ett annat sätt att se kostnaden för olyckor är i förlorade levnadsår, det vill säga förväntad återstående livslängd om olyckan, mordet eller självmordet inte inträffat.

– Då motsvarar det 101 970 levnadsår. Det är som om Borås inte skulle finnas under ett år, säger Thomas Gell.

I de 66 miljarderna ingår

även det man kallar indirekta kostnader och som i den här skattningen utgör 40 procent.

– Det är inte så att vi skulle haft pengarna i reda kronor om olyckorna inte hade hänt utan det är produktion som inte blir genomförd eftersom människor skadas eller omkommer i olyckor, säger Linda Ryen, nationalekonom på MSB.

MSB har också gjort en studie som visade att det förebyggande arbetet mot bränder var tre gånger så dyrt som kostnaden för inträffade bränder.

– Utifrån det kan man egentligen inte dra slutsatser eftersom varje enskild åtgärd måste vara kostnadseffektiv för att kunna säga att den är lönt att genomföra, säger Ryen.

Den tekniska driften, som IT och fastighetsservice, är både viktig och sårbar. Om den verksamheten inte säkras kan det få ödesdigra konsekvenser för patienten, har landstinget i Kronoberg konstaterat.

FOTO: HANS RUNESSON

Tål inga avbrott

■ Landstinget i Kronoberg satsar på kontinuitetshantering i vardagen

Störningar inträffar. Inom sjukvården kan de vara känsliga.

För att öka robustheten har landstinget i Kronoberg anammat praktiskt inriktad kontinuitetsplanering.

– Vi har skapat en modell som är enkel, praktisk och gör nytta för patienten, säger Agneta Karlsson, beredskapsstrateg.

■ Risk- och sårbarhetsanalyser har traditionellt varit säkerhetsmodellen och är fortfarande en viktig del av arbetet. Men landstinget i Kronoberg har tagit ett steg vidare och arbetar även med kontinuitetsplaner och åtgärdskalendrar.

– De greppar det vardagliga som måste fungera även i en kris. Riskanalyserna har på så sätt blivit integrerade med var-

dagen, säger Agneta Karlsson.

Målet är att skydda kritiska verksamheter från oförutsedda störningar, avbrott eller allvarliga händelser.

– Systemet fungerar, det visar erfarenheter från incidenter vi haft. Arbetet är en kombination av förebyggande åtgärder, reservrutiner och återgång till normaldrift.

Översyn och samordning görs brett och över verksamhetsgränser. Det handlar om att se samband mellan störning och konsekvens, upptäcka gråzoner.

Arbetet började inom teknisk driftsförsörjning som rör fastighetsservice, el, vvs, medicinska gaser, IT, telefoni med mera.

– Mer och mer i vår tekniska drift handlar om IT. Och vi är sårbara. Kan vi inte säkra den verksamheten kan det få ödesdigra konsekvenser för patienten. Den verksamheten är på tårna nu. Vid stormen Simone i

Rutiner

”Systemet fungerar, det visar erfarenheter från incidenter vi haft”.

Agneta Karlsson, beredskapsstrateg, landstinget i Kronoberg

höstas var fastighetsservice och IT först på banan.

Servicecentrums ledningsgrupp tog beslut att kontinuitetsplanering skulle genomföras och arbetsgrupper bildades inom olika verksamheter. Det togs fram en mall för planeringen och gjordes en bred riskanalys där riskerna sorterades i tre nivåer för såväl sannolikhet som konsekvens.

Kontinuitetsplanen har tydligt pekat ut vem som är ansvarig, hur planen aktiveras, hur risker identifieras. Den innehåller också planer för organisation vid händelser; larm

och informationsspridning; rutiner och åtgärdskalendrar; utvärdering och uppföljning.

Landstinget har en strukturerad modell för rapportering av störning eller liknande. Den anställda meddelar varför denne rapporterar, vad som hänt och vad som gjorts, bedömning av läget och förslag på fortsatta åtgärder.

– Det finns brus som stör och vi försöker hitta det som finns i gråzonen.

Att reducera gråzonerna mellan traditionella ansvarsområden, anser Agneta Karlsson är en framgångsfaktor. Andra är att ledningen varit med från start, att man fått engagemang från verksamheterna och att det hela tiden finns en koppling till det praktiska arbetet.

– En viktig del är att driftorganisationens kontinuitetsplaner är grunden för åtgärdskalendrarna hos den medicinska verksamheten. Kalendrarna innehåller viktiga åtgärder som

den medicinska verksamheten ska vidta direkt för att öka patientsäkerheten.

Kontinuitetsplanering har även gjorts inom lokalvård, kost och restaurang, det ska göras inom transporter, ambulanssjukvård samt larm- och kommunikationstjänst.

– Det kan även användas för medicinsk verksamhet.

Arbetet har gett en kontinuitet före-under-efter, och kan även användas vid planerade avbrott. Tjänsteman i beredskap (Tib) får tidigare information, vilket höjt beredskapen och samordning mellan krisberedskap och tekniska driften har ökat. Och den medicinska verksamheten har enhetliga åtgärdskalendrar.

– Kontinuitetsplaneringen har helt enkelt varit ett stort kvalitetslyft för landstinget i Kronoberg, anser Agneta Karlsson.

PER LARSSON

Effektivisering kan leda till höga störningsrisker

■ Studie om kontinuitetshantering i praktiken

GÖTEBORG

Fungerar verksamheten även vid störningar?

MSB har tillsammans med landstinget i Västra Götaland drivit projektet "Kontinuitetshantering i praktiken" för att utveckla metodstöd.

■ – Studien prioriterar redundans i rutiner. Redundans i resurser betonar så många andra, säger projektansvarige Tom Andersson, MSB.

Marginaler för tid, leveranser och lager har blivit allt snävare; frågan hur verksamheter klarar kontinuitet vid störningar allt angelägnare. Kontinuitetshantering ska säkerställa att kritiska verksamheter fungerar på vissa miniminivåer, oavsett störningens natur eller orsak. Alltså en hållbar reservplan och generell motståndskraft

– **Kontinuitetshantering** är både förebyggande arbete och insatser i skarpt läge. Ofta tänker man på störningar som skapar avbrott i el, IT eller andra tekniska system och uppmärksamheten hamnar då på tekniska åtgärder. I projektet har vi arbetat med styrning och rutiner med syfte att sätta verksamheten i fokus, säger Tom Andersson och fortsätter: – Uppstår avbrott eller störningar gäller det att växla över till reservsystem och processer och sedan så snabbt som möjligt återställa och återuppta ordinarie system och processer. Inom informationsområdet förutsätter det redundans i systemprocesser snarare än i materiella resurser.

Verksamheter är i dag allt annat än isolerade, snarare sammanflätade. Det gör organisa-

"Studien prioriterar redundans i rutiner, redundans i resurser betonar så många andra."

Tom Andersson, projektansvarig, MSB

tioner starka, men också sårbara. En mångfald leveransvägar ökar motståndskraften. Hård konkurrens, små lager, snäva leveranstider och tidsramar motverkar redundansen.

– Effektivisering och rationalisering leder i sin extrema förlängning till allt för höga störningsrisker. Det minskar även ledtider mellan milda störningar och katastrofer. Den här motstridiga utvecklingen väcker frågor om balans.

Dagens krav på effektiv logistik innebär att leveransavbrott och störningar snabbt kan drabba fler verksamheter, processer och system, vilka i praktiken är beroende av varandra på många nivåer.

– Projektet har inriktats på hur kontinuitet kan utvecklas och underhållas i verksamhetsprocesser utan att förutsätta en standard eller modell.

I projektet har studier gjorts av två processer i sjukhusvård: läkemedels- och informationshantering.

– Skälet är att de ligger kärnverksamheten nära, har ett ökande behov av systemstöd och är dessutom beroende av varandra.

Tom Andersson konstaterar att det varit svårt att få fram siffror på verksamhetsstörningar.

– Dessa störningar drabbar många men ingen tillräckligt mycket för att denne ska känna ansvar. Generellt handlar det om svag processtyrning i häl-

so- och sjukvården. Kvalitetsledningssystem har bara några år på nacken. Men det finns också andra förklaringar. Hälso- och sjukvården är inriktad på katastrofmedicin, inte på resurs- och processtörningar i form av felaktig informations- och läkemedelshantering.

– Det vi vill se är starkare relationer mellan kvalitetsledning och säkerhets- och beredskapsarbete, att man jobbar tillsammans och inte i stuprör. Kontinuitet sträcker sig över hela skalan, från katastrofmedicin till ledning och allt där emellan.

Inom läkemedels- och informationshantering, de två delar som studerats, konstateras att det finns en kraftig underrapportering av avvikelser. I snitt rapporteras en-två avvikelser per anställd och år. Andelen läkemedelsavvikelser utgör några få procent.

Samtidigt visar kontroll av läkemedelslistor för enskilda patienter att över hälften av dem är felaktiga.

– Hur det blivit så vet vi inte. Men det är inga tvivel om att processtyrningen är svag. Det är tillfälliga lösningar. Effektivare rutiner och system för avvikelserapportering behövs.

Projektet ska i år följas upp med en nationell kartläggning av informations säkerhetens effekter för patientsäkerheten i hälso- och sjukvården.

PER LARSSON

– Centraliserad ledning i kris kan fungera bra

– Forskningen har kanske avskrivit centraliserad respons på en kris för tidigt.

Det säger Edward Deverell, forskare vid Försvarshögskolan, som studerat hur olika organisationer anpassar sig till utmaningar i kris.

■ De tre organisationer och händelser som studerats – samtliga inträffade 2001 – är TV4 och terrorattacken

Edward Deverell

11 september, Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI och mjältbrandsbrevet samt en kabelbrand i en tunnel som drabbade dåvarande Birka Energi.

TV4 och 11 september är exempel på vad Edward Deverell kallar en helt anpassningsbar organisation. En flexibel organisation som snabbt kunde ställa om.

– TV4 hade en planering och kunde följa en plan för omställning. De hade en liten effektiv ledningsgrupp med VD i spetsen, ett starkt hierarkiskt och accepterat ledarskap, säger Edward Deverell.

De korta beslutsvägar gjorde att TV4 hanterade händelsen mycket bättre än SVT.

Mjältbrandsbrevet dök upp i USA men rädslan spred sig över hela världen. FOI, en expertorganisation som ger råd under normala förhållanden, blev nästan belägrad av medial uppmärksamhet och tvingades ställa om till en annan typ av organisation. Det visades sig inte helt lätt.

– FOI och mjältbrandsbrevet är ett exempel på vad jag kallar en decentraliserad krishantering med en delvis anpassningsbar organisation. En demokratisk expertkultur hindrade genomförandet av en strategiomläggning.

FOI hade vad en avdelningschef beskrev som ett reflekterande och diskuterande ledarskap. En expertkultur med självständiga en-

TV4s hierarkiska organisation var effektiv efter terrorattacken i New York.

heter som gjorde dem mindre förändringsbenägna i en krissituation.

– Alla inblandade som ville fick ansluta sig till ledningsgruppen vilket gjorde att den blev för stor. FOI hade ingen plan och gjorde allting väldigt improviserat.

Även Birka Energi hade en mer decentraliserad organisation men som Edward Deverell karaktäriserar som en icke anpassningsbar organisation.

– Birka Energi hade en organisation med rutiner för hur man ska lösa tekniska problem och jobbar utifrån det när krisen inträffar. Man ställde inte om till en mer strategisk och kommunicerande krisorganisation.

– Självklart är det viktigt att elavbrottet löses men samtidigt finns andra utmaningar som behöver mötas. Framförallt att viktiga partners, kunder och medborgare ska få sina behov tillgodosedda. Ibland kan det vara bra att få uppdateringar även om inte uppdateringarna innehåller någon ny information.

I de här tre fallen var det alltså TV4s hierarkiska organisation som klarade omställningen till en krisorganisation bäst.

– Beroende på sammanhang och den organisation som hanterar krisen kan en centraliserad respons fungera bra. Det är svårt för en centraliserad organisation att vid en kris ställa om till något decentraliserat, säger Edward Deverell.

GUNNO IVANSSON

VARBERG Räddningstjänsten ska bli navet för att samhället och invånarna mår bra. Hemtjänsten har flyttat in på räddningsstationen. Nya tider råder.

Hemtjänst som räddningstjänst

■ – Ni är mina älsklingar, säger Safet Salkesson.

Han har fått hjälp med toalettbestyren, samt några minuter av mänsklig kontakt.

Det är rutinjobb för Lena Mårtensson och Susanne Olsson i trygghetsteamet, men icke desto mindre viktigt.

Skillnaden är att undersköterskorna som tidigare tillhörde hemtjänsten numera bär räddningstjänstens kläder när de larmas.

– En del som vi kommer hem till tror vi är poliser, med de här kläderna, säger Lena Mårtensson.

Än har inte så mycket förändrats, men klädselektion ger ändå signalen att något är på gång.

Räddningstjänsten Väst strävar efter helhetsgrepp på trygghet och säkerhet, verksamheter samordnas och samverkar.

– Svensson ska massvacineras med trygghet och vi sätter in särskilda åtgärder till de som behöver extra hjälp, säger förbundsledare Jan Sjöstedt.

Traditionen att förebygga

och minska konsekvenser av olyckor har utökats till att omfatta oönskade händelser. Det är prioriterat och ett mål för alla verksamheter i organisationen.

– Vi har sagt till Försvarsdepartementet att de begränsar sig när det bara pratas om skydd mot olyckor. Samhällsekonomiskt kostar skador 63 miljarder om året, oönskade händelser kostar 120 miljarder, säger Sjöstedt.

När Räddningstjänsten Väst bildades för tre år sedan var politikernas budskap att de ville ha mer pang för pengarna. Det i kombination med att räddningstjänstens ledning tagit intryck av Merseysides arbete i Liverpool påverkade inriktningen.

Ambitionen är ett brett grepp från folkhälsa till krishantering, nyttjande av alla goda resurser och samordna dem.

– Vi har numera en mix av kompetenser som ser saker på olika sätt. Det ger ett annat

tänk och märks inte minst vid fikabordet, säger Klaus Heinsvig, verksamhetschef för förebyggande.

Vare sig det gäller fall på äldreboende, en berusad tonåring på stan, vanliga olyckor eller en större kris; räddningstjänstens organisation ska finnas där. Och mycket snabbare än tidigare.

Ett sätt att bli snabbare är att sprida ut resurserna över den geografiska ytan.

Antalet fip-enheter (första insatsperson) har utökats från tre till tio. Dessutom planeras för fir-enheter (första insatsresurs).

Trygghetsteamens nattpatruller ska, liksom väktare som bevakar kommunens fastigheter och räddningstjänstens icke-operativa personal, utbildas som första insatsresurs och utrustas med bland annat brandsläckare och hjärtstartare. Den som är närmast ska klara en enkel första insats eller bryta förlopp.

– Vi vill förse nattpatrullerna med glasögon så de ser fler saker. Det kan vara risker i hemmet, våld i nära relationer, i det senare fallet gör vi inte jobbet men kan uppmärksamma socialen eller polisen, säger Fredrik Åkesson, verksamhetschef för kommunsamordningscentralen.

Åkesson

Ser nattpatrullerna trafikrisker eller oroligheter på stan; då ska det också rapporteras in och uppmärksamma berörd jour eller beredskap.

– Vi tar inte över polisens eller ambulansens jobb. Men vi fångar upp gråzonen och skapar ett mervärde med vårt arbete, säger Jan Sjöstedt.

Det finns tio trygghetsteam med 20 personer som snurrar runt i de två kommunerna under kvällar och nätter.

– Vi har totalt 60 undersköterskor i trygghetsteamet, en ganska stor del av personalen. Mig veterligen finns det ingen annan räddningstjänst som har den sammansättningen.

Räddningstjänsten rycker ut en vardagskväll. I form av Lena Mårtensson och Susanne Olsson med om 32 larm på ett skift. Nu ska de utbildas för att även kunna hantera akuta fall.

Fler ögon
”Vi tar inte över polisens eller ambulansens jobb. Men vi fångar upp gråzonen och skapar ett mervärde med vårt arbete.”

Jan Sjöstedt,
förbundsledare

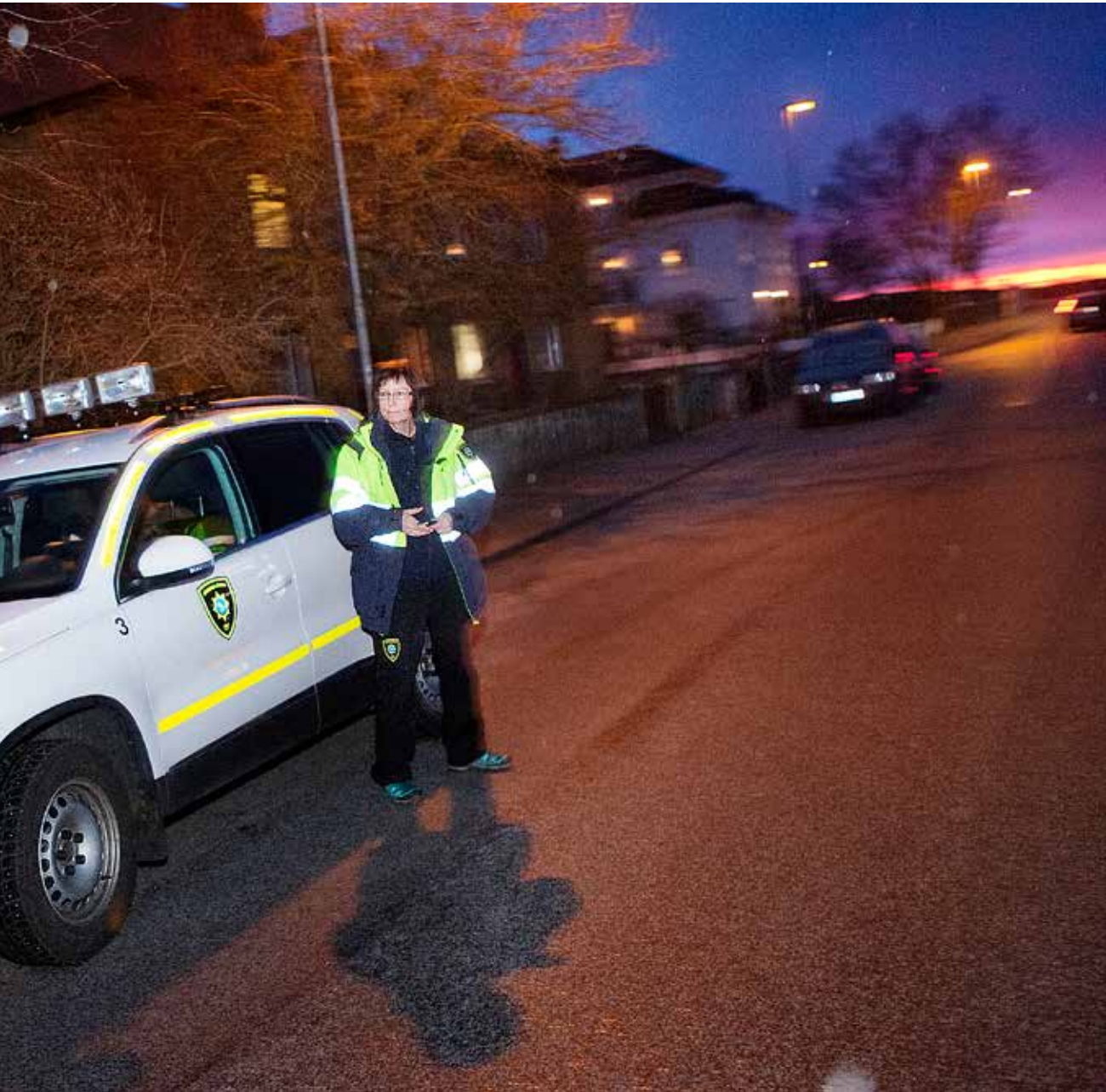
För Räddningstjänsten Väst är det viktigt att ha trygghetsteamet, som är det nya begreppet, i de egna lokalerna. Fredrik Åkesson blev övertygad om den inslagna vägen när han lyssnade på representanter för Merseysides räddningstjänst och senare även gjorde studiebesök i Liverpool.

– De jobbar med utsatta grupper, har breda kontaktytor med ungdomar, släpper in pensionärer på sitt gym för folkhälsans skull. Merseyside har ett samhällsengagemang och när jag lyssnade på dem kände jag direkt att det var rätt. Märket de har på armen betyder något mer i dag och jag tycker vi börjar närma oss ett bredare engagemang.

Trygghetsteamens anslutning till räddningstjänsten är alltså en del av det bredare engagemanget. Kommunsamordningscentralen, som finns på räddningsstationen i Varberg, är en viktig del. Centralen larmar trygghetsteam och väktare till deras traditionella uppdrag.

– Har man trygghetslarm vill jag påstå att man tillhör en utsatt grupp som behöver hjälp. Under installation av trygghetslarm tittar teamen på säkerhet i hemmen med hjälp av checklistor.

I slutet av 2015 ska alla 60 i trygghetsteamet

Susanne Olsson i trygghetsteamet, tidigare hemtjänsten. En person med trygghetslarm behöver hjälp. Lena Mårtensson har varit a larm utanför traditionella hemtjänstuppsdrag.

FOTO: JONAS ARNESON

vara utbildade för att jobba med mer än hemtjänst.

Lena Mårtensson har varit med om 32 larm under en natt, då sitter man inte stilla så mycket. Vanan att rycka ut finns alltså, om än att uppdragen oftare är hjälp och stöd än akutsatser.

– När vi fått utbildningen blir det ett annat sätt att jobba, jag tycker det ska bli spännande, säger hon.

– Vi vet inte så mycket än. Men det pratas om insatser vid olyckor, det är vi inte vana. Samtidigt är det en utmaning, tycker kollegan Susanne Olsson.

■ **Vad tror ni om idén att vara snabba på larm om ni är närmast?**

– Det blir nog inte så ofta inne i stan. Vi måste följa hastighetsbegränsningarna och får inte parkera hur som helst. Ambulansen kommer oftast att vara snabbare. Men för de som jobbar på landsbygden blir det nog skillnad, tror Susanne Olsson.

■ **Hur ser ni på att vara en del av räddningstjänsten?**

– Det är nog omställning både för brandmännen och för oss, men vi ser inga problem. På sikt blir det nog bra, säger Susanne Olsson.

Förändring
”Det är nog omställning både för brandmännen och oss, men vi ser inga problem. På sikt blir det nog bra.”

Susanne Olsson, trygghetseamet

Trygghetsteamet är ännu inte integrerade med övrig personal, för det behöver räddningsstationen byggas ut. Deras kontor upprätthålls i en provisorisk paviljong några meter utanför stationen. Om alla tolv som jobbar på natten är på plats samtidigt är där mer än trångt. Paviljongen har varit Lenas och Susannes arbetsplats i tre år. Först i höstas fick de vatten indraget. Toalett saknas, den finns inne på räddningsstationen.

– Meningen är att vi ska använda de allmänna utrymmena där. Men vi har vårt skåp med nycklar för alla hembesök här, och då blir man här, säger Lena Mårtensson.

Verksamhetschefen Fredrik Åkesson konstaterar att det togs en del snabba beslut om lokalerna för att komma igång fort och att det med facit i hand kanske varit bättre att låta det ta lite tid.

– Men verksamhetsmässigt var det väldigt bra att snabbt få hit trygghetsteamet, det är en markering. Och när de fått permanenta lokaler i huset kommer det att ge mer och viktiga kontakter mellan ännu fler yrkesgrupper i vardagen.

PER LARSSON

FAKTA

Räddningstjänsten Väst bildades 2013 när Varberg och Falkenberg gick samman i kommunalförbund. Kommunerna har 101 000 invånare.

Övergripande mål är att öka den enskildes förmåga att förebygga och hantera oönskade händelser, minska antalet oönskade händelser samt minska responstiderna.

350 anställda. Största grupperna är 230 brandmän (180 deltid och 50 heltid) och 60 undersköterskor/vårdbiträden. Bland personalen finns även folkhälsoutvecklare, risk- och säkerhetsanalytiker, säkerhetssamordnare, kommunikatör

I verksamheten ingår

- Skydd mot olyckor, operativt och förebyggande
- Krishantering, egen Tib (tjänsteman i beredskap)
- Kommunskydd som bland annat hanterar inbrottslarm, medicin- och försäkringsfrågor
- Brottsförebyggande och folkhälsofrågor
- Kommunledningscentral som bland annat ansvarar för 2 400 trygghetslarm

Safet Salkesson uppskattar tveklöst Susanne Olssons och Lena Mårtenssons besök.

De ska integreras med räddningstjänsten, men i dag sitter trygghetsteamet i en provisorisk paviljong.

Lättare rekrytera till hemtjänsten

■ Många kommuner har svårt att rekrytera till jobb inom hemtjänsten.

Kanske kan utökat ansvar för brukarens och samhällets trygghet locka? Erfarenheter från Halland tyder på det.

På ett möte i Varberg om sambruk av jourresurser berättade Gun Blomfelt, enhetschef för trygghetslarm på Räddningstjänsten Väst, att de nya arbetsuppgifterna gjort jobbet mer populärt.

Till fem tjänster i Falkenbergs trygghetsteam sökte 118 personer. Av dem var 110 utbildade undersköterskor.

Den nya konstruktionen lockar också fler män. På de fem tjänsterna i Falkenberg tillsattes till slut sex personer, tre män och tre kvinnor. Även semestervakanserna har blivit lättare att fylla.

– Tidigare har vi ibland fått tumma på kravet om utbildning. I år är alla semestervikarier minst undersköterskor. Flera är mycket meriterade. Några läser till läkare eller till sjuksköterska, säger Gun Blomfelt.

– Vi har en helt annan bredd på de sökande och har kunnat rekrytera med tanke på att få in olika åldrar, män och kvinnor och personer med utländsk bakgrund.

TIOKAMPEN

	4 poäng	3 poäng	2 poäng	1 poäng
1 Föröd- ande	Stor sådan skedde i Boden-trakten 2006. 80 personer hjälpte till med denna förödande händelse.	Man använder sig i regel av två huvudmetoder att bekämpa detta. Den våta respektive torra metoden.	Är ofta både farliga och svåra att bekämpa. Moteld är också en bekämpningsmetod, men den är ovanlig i Sverige.	Okontrollerad eld i skogsmark.
2 TV- serie	I Storbritannien började serien sändas 1997 med pilotavsnittet "The Killings in Badger's Drift".	Avsnittens musikaliska inledande suggestiva vals spelas på theremin, ett elektroniskt instrument.	I huvudrollen spelar Neil Dudgeon, men hans föregångare, med över åttio avsnitt är nog mer känd; John Nettles.	Serien handlar om kommisarie Barnaby och om mord som begås i det fiktiva grevskapet Midsomer i England.
3 Utbild- nings- plats	Här erbjuds du verklighetsanpassad utbildning med hög kvalitet. Stor expertis finns på plats.	Plats i Skåne där det årligen utbildas cirka 4000 personer.	Tillhör Lunds kommun. I byn räknas MSB som en av två stora arbetsgivare.	Ett av MSBs två verksamhetsställen vilka bedriver utbildning och övning inom samhälls-skydd och beredskap.
4 Feno- men	Första gången det nämndes var 1635 i sägnen om Jata och Kata.	Det var två troll som stod vid sjöns strand och kokade något i en kittel.	Påstådda observationer av fenomenet har gjorts sedan 1800-talet, mestadels i södra och östra delen av sjön.	Vissa tror på detta odjur i Jämtland, andra inte.
5 Jour- nalist	Var med i På spåret under några år i slutet av 80-talet, då tillsammans med bl a Björn Hellberg och Bengt Grive.	Har som reporter varit specialiserad på tennis, bordtennis och boxning. Är även en duktig imitator.	Har arbetat på Radiosporten sedan 60-talet och bevakat ett flertal stora idrotts-arrangemang.	Som "Radiosportens smattrande ordkulspruta" har Lars-Gunnar Björklund beskrivit denne kommentator.
6 Årtal	Knivsta bryter sig ur Uppsala kommun och blir Sveriges 290:e kommun. TV4 Plus (numera Sjuan) har premiär.	Anja Pärson vinner sin första världscupseger i storslalom. Rut-avdraget föreslås.	Eurovisionsschlager-festivalen hålls i Riga. Sertab Erener från Turkiet vinner.	Sveriges utrikesminister Anna Lindh blir svårt knivskuren på NK i Stockholm och avlider morgonen därpå.
7 Kunglig- het	Han var kung under en period då Sverige genomgick en utveckling av industrialisering och snabb teknisk utveckling.	Var Sveriges kung 1872-1907 och kung av Norge 1872-1905, samt hertig av Östergötland. Gift med Sofia av Nassau.	Tredje son till Oscar I och Josefin av Leuchtenberg och bror till Karl XV.	Han fick fyra barn: Gustav V, Oscar Bernadotte, Prins Carl och Prins Eugen.
8 Vatten	Några broar över detta vatten är Tunabergsbron, Idunspången och Dombron.	Namnet på ån skapades under senare delen av 1800-talet av främst Olof Rudbeck, innan dess hette den Salaån.	Har sitt källflöde i trakten av Dannemora och mynnig i en vik av Mälaren som heter Ekoln.	Upplands längsta å, 80 kilometer. Rinner rakt igenom Uppsala och börjar på bokstaven F.
9 Område	Under värmeböljan i Europa 2007 drabbades detta område hårt. På vis- sa håll uppmättes temp- eraturer på 45 grader.	Här pågick ett av världshistoriens värsta inbördeskrig under slutfasen av det förra seklet.	Ihållande skyfall ledde till omfattande översvämningar här så sent som i maj i år.	Denna region i Europas sydöstra hörn är otursförföljt av katastrofer.
10 Plats	I början av 60-talet ville Televerket bli av med 200 000 kreosotimpregnerade telefonstolpar, vilket blev det första byggmaterialet.	Inspirationen till anlägg- ningen kom från en resa i Amerika där grundaren fick höra många emigrantberättelser.	Mannen bakom parken är Bengt Erlandsson, även kallad Big Bengt. Hans far var skogsbrukare och drev ett sågverk.	Västerninspirerad temapark belägen mitt i Gnosjö-regionen i Småland.

ORDFLÄTAN

Hitta ord i bokstavsmyllret. De kan finnas vågrätt, lodrätt, diagonalt, vara skrivna från höger till vänster eller tvärtom.

Vi söker tio stycken landskap i Sverige.

D	R	A	K	M	I	S	K	O	L	E	N
D	N	A	L	N	A	M	R	E	D	Ö	S
R	E	A	I	L	O	Å	S	T	F	S	Y
O	D	D	L	E	G	R	O	U	E	T	E
E	N	Å	K	S	I	D	L	I	T	E	R
D	R	U	M	S	L	Ö	L	I	G	R	N
O	A	R	A	I	L	A	P	S	K	G	A
B	K	R	E	M	P	A	D	L	A	Ö	R
L	A	E	T	P	R	R	I	A	T	T	A
A	R	T	L	E	G	Ö	L	K	E	L	T
T	U	A	N	O	W	K	R	A	D	A	R
E	N	K	L	A	V	Ä	R	A	R	N	O
D	R	A	K	T	Å	R	P	L	Ä	D	R
N	O	R	M	E	R	L	E	J	O	R	V
A	V	A	R	G	E	L	D	A	D	E	S
L	I	G	I	D	E	N	D	E	N	O	P
Å	N	G	E	R	M	A	N	L	A	N	D
M	A	M	T	U	A	S	Ä	L	L	E	R
S	O	M	M	A	R	K	R	Ä	L	T	A
K	M	I	A	T	K	Å	K	L	A	S	T
E	I	T	R	E	N	M	E	J	H	O	V

LÖSNINGAR

Tiokampen

Fyrstån, 9) Balkan, 10) High Chaparral Stranberg, 6) 2003, 7) Oscar II, 8) 3) Revinge, 4) Storsjöodjuret, 5) Mats Morden i Midsomer, 2) Skogsbrand, 2) Morden i Midsomer,

ORDFLÄTAN

V	O	H	J	E	M	N	E	R	E	I	E
S	T	A	V	L	K	A	K	A	T	K	M
T	A	L	Ä	R	K	R	A	M	A	R	S
R	E	R	L	L	Ä	S	U	A	S	M	M
D	N	A	N	L	A	N	A	M	A	R	A
P	O	N	E	N	D	E	N	I	G	I	L
S	E	S	D	A	D	E	L	G	E	A	V
V	R	O	J	E	R	E	R	M	E	R	N
R	D	Ä	P	A	R	A	T	A	K	R	D
O	N	R	Ä	R	Ä	V	A	V	L	K	N
R	Ä	D	A	V	K	M	O	N	Ä	U	T
T	L	E	K	E	L	Ö	E	G	E	L	A
A	T	I	A	R	I	P	R	E	T	L	A
A	O	Ä	L	A	P	M	D	A	L	A	B
G	A	A	I	L	A	P	S	K	A	O	A
N	I	G	R	N	L	Ö	L	S	I	D	R
R	E	R	E	R	E	S	I	D	L	I	E
E	T	E	O	U	E	L	E	G	R	O	D
Y	S	F	A	S	T	I	O	A	L	I	R
S	Ö	D	A	M	R	E	N	A	L	A	D
N	E	N	S	K	O	L	E	N	D	A	R

LINDSTRÖM

Ana Fonseca, avfallsexpert från Portugal, har en stor del av sin tid haft en soptipp som arbetsplats. Hon ingår i den MSB-styrka som på FNs uppdrag arbetar med återuppbyggnaden efter orkanen Hayian på Filippinerna.

FOTO: STIG DAHLÉN

Återuppbygger efter Hayian

■ MSB-styrka bistår FN med avfallsexperter

En stinkande soptipp var under tolv veckor Ana Fonces viktigaste arbetsplats i den del av Filippinerna som i november drabbades av orkanen Hayian.

■ Ana är en i raden av många internationella experter som MSB anlitar och sekonderar till FN och andra hjälporganisationer.

Ana Fonseca är miljöingenjör med specialinriktning på avfallshantering. När FN:s utvecklingsprogram UNDP efterfrågade stöd från MSB med avfallshantering i de värst drabbade städerna blev sammanställningen maximalt internationell.

Ana Fonseca är från Portugal, men sedan tre år bosatt i Dubai. Övriga experter i teamet kom från Tyskland, Irland och Sverige och dessutom ingick en trainée från El Salvador.

– När vi kom hit i februari var akutskedet över. Den primära uppgiften blev att identifiera problemen inom avfallshantering och därefter hjälpa de lokala myndigheterna att ta hand om dem på bästa sätt under rådande förutsättningar, berättar Ana.

Hennes kontrakt på tre månader gick ut sista april, men styrkan i sin helhet fortsätter till augusti. Minst. Erfarenheterna är så goda att FN vill förlänga insatsen med sex månader.

– Det här är första gången som MSB har en styrka inom avfallshantering, där insatsen pågår i minst ett halvår. Det handlar om återuppbyggnad när de akuta hjälpinsatserna efter katastrofen är över. På plats i Filippinerna har vi dessutom bland annat haft en Environmental Field Advisor och en Shelter Recovery Advisor. Verksamheter som dessa blir

allt viktigare komplement till våra mer akutinriktade insatser, säger Christian Di Schiena på Enheten för insatser vid MSB.

Ana Fonseca arbetar normalt som konsult med fokus på avfallsfrågor. Som expert på detta område deltog hon i uppövningsarbetet i Indonesien efter tsunamin 2004.

– När jag fick frågan från MSB att ingå i ett team till Filippinerna såg jag det mest som en möjlighet att få komma ut och hjälpa andra. Först trodde jag att jag skulle åka som frivillig, utan någon som helst betalning.

MSB-styrkan stationerades i den mycket hårt drabbade staden Tacloban. Ana arbetade flera dagar i veckan i en annan utsatt stad, Ormoc, knappt tre timmars bilresa från Tacloban. Där har hon jobbat nära kommunledningen och ett lokalt

team med inriktning på avfallshantering. Stadens soptipp har ofta varit hennes arbetsplats.

– I början dumpades allt här utan minsta sortering, rester från raserade hus, riskfyllt avfall från sjukhusen, asbest, matrester, miljögifter och mycket annat. Nu har vi en sorteringsstation igång och det här börjar alltmer likna en modern och hållbar avfallshantering, säger Ana.

Hon är stolt över de människor hon samarbetat med i staden Ormoc.

– De är hjälpsamma, skrattar ofta och har gjort ett mycket bra jobb sett till förutsättningarna. Samma med folk i allmänhet, de gör så gott de kan. När man arbetar ute i fält tror jag att det är väldigt viktigt att man möter och talar med de som man ska hjälpa.

– Det är nyttigt att lyssna till de boende hur de ser på exem-

pelvis sophantering, annars kan man aldrig på ett trovärdigt sätt förklara för dem varför det är viktigt att ta hand om soporna på ett visst sätt.

STIG DAHLÉN

FAKTA:

■ Orkanen Hayian (även kallad Yolanda) slog till 8 november 2013 i delar av Filippinerna. Vindhastigheterna var de högsta som någonsin uppmäts. Den officiella dödsiffran i Filippinerna var (i april) 6 268, men då saknades fortfarande cirka 1 000 personer.

MSB fanns på plats mindre än en vecka efter katastrofen med personal som bland annat byggde basläger i Tacloban åt FN och andra organisationer. I april hade MSB ett 20-tal personer på plats i Filippinerna för att stödja främst FN i det pågående återuppbyggnadsarbetet.

I MSB:s personalpool för internationella insatser ingår 1 438 personer. Andelen kvinnor är 29 procent.

Under 2-4-dagen var det många som tog chansen att ställa frågor till handläggare på MSB kring anslaget 2:4 Krisberedskap och den nya inriktningen. Bland andra Cecilia Sandström och Mona Brantlind från Svenska brukshundsklubben. De vill framför allt att frivilligorganisationer ska kunna få stöd för fleråriga projekt. FOTO: GUNNO IVANSSON

Långsiktig krisberedskap

■ MSB vill se projekt för hela mandatperioden

I nya inriktningen för 2:4-anslaget lyfter MSB behovet av fortsatt utveckling av krisberedskapen regionalt och lokalt kommande mandatperiod.

■ MSB vill se ökad långsiktighet, bättre samordning och dialog mellan länsstyrelser och kommuner. Både i planering och genomförande av åtgärder.

En viktig del i arbetet är den överenskommelse om kommunal krisberedskap som undertecknades mellan staten och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) för ett år sedan. Den börjar gälla fullt ut från och med 2015.

– I överenskommelsen anges att kommunerna ska ta fram ett styrdokument som bland annat beskriver vilka åtgärder som kommunen ska genomföra under mandatperioden. Särskilt hur man tänker använda den samverkanssättning som kommunerna får för åtgärder i samverkan med andra, till ex-

empel delta i regionala eller nationella övningar, säger Björn Myrberg, MSB.

Under den kommande mandatperioden beräknas totalt cirka 1,8 miljarder betalas ut till kommuner och länsstyrelser.

För att öka effekten av de åtgärder som ska genomföras vill MSB att även länsstyrelsernas planering ska avse kommande mandatperiod.

– Genom en öka långsiktigheten och förbättra samordning med kommunerna tror vi att det går att utveckla krisberedskapen mer än med nuvarande ordning. Detta innebär behov av en nära dialog med de kommuner som finns i länet för att diskutera vad som bör göras och när.

I stället för en massa små, korta projekt vill MSB se mer

Björn Myrberg

Egen insats
"Skjuter vi till pengar vill vi att det ska leda till ökade satsningar, inte att de egna resurserna förs över till andra områden"

Björn Myrberg, MSB

sammanhållna projekt för hela mandatperioden.

– Vår förhoppning är att vi redan under hösten kan bevilja projekt som sträcker sig hela vägen till 2018.

MSB uttrycker samtidigt oro för att länsstyrelserna blivit alltför 2:4-beroende.

– Vi kan använda krisberedskapsanslaget för att delfinansiera åtgärder men länsstyrelserna måste också satsa egna resurser. Skjuter vi till pengar vill vi att det ska leda till ökade satsningar, inte att de egna re-

surserna förs över till andra områden, säger Björn Myrberg, MSB.

Många länsstyrelser lever med resursbrist och kortsiktig planering. De önskar att det såg ut som MSB vill.

– **Vi på samhällsskydd** och beredskap ser tendensen hur vår ram krymper och krymper. Ju mer 2:4-pengar vi får ju mindre får vi från vår egen länsstyrelse, säger Malin Dreifaldt, länsstyrelsen Västmanland.

Enheten för samhällsskydd och beredskap består av fyra personer och två av dem går enbart på 2:4-projekt.

Hon tror att nya inriktningen kommer att bli jättebra, med en reservation.

– Att frivilligorganisationerna bara kan söka 2:4-medel för ett år i taget är ett jättedilemma och försvårar samverkan.

Malin Dreifaldt

Det bästa vore om samma regler gäller för dem, säger Malin Dreifaldt.

De frivilliga som utbildar räddningshundar åt MSBs internationella insatsstyrka upplever nackdelarna.

– Vår utbildning tar idag 18 månader och när anslaget löper ett år i taget är det svårt, man kan aldrig veta om man får för kursens avslutande eller för att börja nya kurser. Vi vill se en plan för långsiktigheten, säger Mona Brantlind, Svenska Brukshundklubben.

På MSB är man medveten om problemen.

– Vi jobbar kontinuerligt med att utveckla processen för hanteringen av krisberedskapsanslaget. Det är roligt att det finns ett intresse hos länsstyrelserna att samarbeta mer med de frivilliga försvarsorganisationerna, säger Mona Matsson, MSB.

GUNNO IVANSSON

SSM övade med frivilliga

I en övning för att hantera en terrorattack med radioaktiva ämnen samarbetade Strålsäkerhetsmyndigheten nära med frivilligorganisationer.

– Det är unikt, vi har aldrig tidigare använt frivilliga på det här sättet, säger Robert Finck, Strålsäkerhetsmyndigheten.

■ Övningen var del i ett treårigt 2:4-projekt som avslutades förra året.

– När vi 2010 sökte pengar för projektet hade Fukushima-olyckan inte inträffat, men när vi gick in i planeringsfasen året därpå hade verkligheten så att säga hunnit ikapp oss och det fanns ett stort intresse inom Norden att göra strålningsmätningar.

Övningen gick ut på att mäta, detektera joniserande strålning från en smutsig bomb. Målet var först och främst att pröva den nationella mätförmågan

men också att ta emot hjälp utifrån. En inbjudan gick ut till de nordiska länderna och erfarenheten från tidigare övningar sa att det skulle komma en handfull personer.

– Nu blev det lite annorlunda, våra grannländer frågade hur många får vi skicka? Totalt fick vi önskemål om att ta emot 90 experter och specialister, berättar Robert Finck.

Övningen genomfördes i tre militärområden och det ingick att söka efter gömda strålningskällor, bland annat med helikopter.

Sedan tidigare har SSM ett utvecklat samarbete med Lottorna, Bilkåristerna och Blå stjärnan för provtagning inom lantbruket. Lottor har utbildats för att arbeta i SSMs centra-

Robert Finck

la ledningsstab.

– Intresset från de tre organisationerna att ställa upp och hjälpa oss med övningen var över förväntan.

De frivilliga fick 3-8 dagars befattningsutbildning. Den mest omfattande utbildningen, ADR-utbildning, genomgick de som skulle transportera radioaktiva ämnen.

Erfarenheterna från övningen är positiva.

– Den danska beredskapsstyrelsen kom till insikt om att de själva behöver utbildning och har vänt sig tillbaka till oss, framförallt till universitetet för utbildning i mätteknik.

– Vi har goda erfarenheter av frivilliga och jag är övertygad om att vi fortsättningsvis kommer att använda frivilliga. Vi hade väldigt stor nytta av några av de erfarna lottorna och jag kan rekommendera andra myndigheter att ta hjälp av frivilligorganisationerna, för de är professionella.

Tar fram metod för att hitta transportberoenden

Hur beroende är samhällsviktiga verksamheter av transporter? Det ska 2:4-projektet "Fördjupad beroendeanalys inom transportområdet" ta reda på.

■ Målet är att ta fram en metod för att synliggöra och hantera samhällsviktiga verksamheters transportberoenden.

– Tidigare analyser har fokuserat på beroenden mellan transportslag eller vad som händer vid olika scenarion till exempel snöstorm. Detta projekt fokuserar istället på sam-

hällsviktiga verksamheters beroende av transporter, säger Per Backlund, Trafikverket.

Projektet sker inom ramen för samverkansområdet Transporter och metoden fokuserar på länet/regionen och dess kommuner.

– Tanken med metoden är att upprätta en dialog mellan samhällsviktiga verksamheter och de transportaktörer som anlitas.

I första steget har det genomförts intervjuer för att identifiera samhällsviktiga verksamheter och i steg två inbjuds

dess till en workshop. I det avslutande tredje steget träffas både verksamheter och transportörer i en workshop för att hitta åtgärder för att hantera identifierade beroenden.

– Steg 1 genomfördes i slutet av mars och under våren har metoden testats i en pilotstudie i Västra Götalandsregionen. I workshopen i steg 2 deltog bland annat representanter för reningsverket Kretslopp & Vatten, Skaraborgs sjukhus, det regionala sjukhusapoteket, samt regionsservice, säger Per Backlund.

Dålig koll på epizootiutrustningen

När en smittsam djursjukdom bryter ut är det viktigaste att man snabbt kommer igång och att samverkan mellan olika aktörer fungerar.

■ Det är några erfarenheter efter 2:4-projektet Episam.

– När jag talar om att snabbt komma igång talar jag om innan utbrottet, från att en liten mikroorganism når Sverige, till upptäckt och att larmkedjan sätts igång. Hela kedjan viktig, säger Thomas Svensson, biträ-

dande chef för Distriktsveterinärerna.

Distriktsveterinärerna är en affärsdrivande del av Jordbruksverket som har i uppgift bland annat att upprätthålla en dygnet-runt-beredskap för hanteringen av smittsamma djursjukdomar. De har ungefär 480 anställda och finns alltid 60-70 veterinärer i tjänst.

Övningen handlade om epizootier, smittsamma djursjukdomar som regleras enligt epizootilagen.

– Det är en väldigt kraftfull lag som tillfälligt kan ställa en rad samhällsfunktioner åt sidan för bekämpning av en smittsam djursjukdom. De sjukdomar vi pratar om då är mul- och klövsjuka, svinpest, mjältbrand, rabies osv.

Episam var en larmövning och en erfarenhet som gjordes var att många länsstyrelser inte har koll på var de har sin epizootiutrustning, dvs provtagningsutrustning och skyddskläder, och hur man skulle komma åt den.

Geodata som webbtjänster

■ Geografiska data erbjuds numera som webbaserade tjänster. Det ökar förutsättningarna för att få tillgång till aktuell geografisk information, vilket är viktigt för beredskap och hantering av olyckor och kriser.

– Det finns dock idag ingen samordnad kartografi för dessa tjänster, utan varje producent bestämmer själv hur det egna datatemat ska presenteras. Detta innebär uppenbara problem vid samarbetning av olika datateman. Det går exempelvis inte att snabbt skapa en tydlig och lättförståelig lägesbild genom att kombinera datateman från Lantmäteriet, Trafikverket, SCB och en kommun, säger Anna Isaksen-Forsgren, GIS-ingenjör på MSB.

För att utveckla samordningsmöjligheterna har MSB tillsammans med Lantmäteriet och Försvaret tagit fram övergripande riktlinjer för webbkartografi inom krisberedskapsområdet. Under året ska riktlinjerna befastas och marknadsföras.

– Det behöver utvecklas metoder och standarder för presentation av tjänster. Detta gäller såväl för nationella behov som för samarbetet med grannländerna.

Brandrisk-app att ladda ner

■ Appen Brandrisk Ute finns att ladda ner till mobiltelefon eller läsplatta.

– Förra året laddades den ner av 15 000 användare, vi hoppas på fler i år, säger Marcus Årskog, MSB.

Brandrisk Ute ger besked om brandrisk i skog och mark. Den lär också mer om säker eldning utomhus.

I år har en ny version av appen släppts. Den finns för iPhone, iPad och Android och kan laddas ner från App Store eller Google Play.

– Appen vänder sig främst till intresserad allmänhet, men givetvis också till räddningstjänster och till de som arbetar i skog och mark, säger Marcus Årskog.

Prognosen uppdateras varje dygn och gäller för aktuell dag och fem dagar framåt. Brandriskdata hämtas från SMHI.

Brandskydd för äldre tema på Revinge

■ Brandskydd för äldre i eget boende är temat på Skånsk

brandskyddsdag som genomförs vid MSB Revinge 11 september.

– Området är högaktuellt eftersom äldre personer fortsätter att toppa statistiken för dödsbränder, säger Andreas Bengtsson, verksamhetsledare för Brandskyddsforeningen Skåne.

Förutom äldre och brandstatistik belyses även den nationella brandskyddsstrategin, vägledningen för individanpassat brandskydd samt frågeställningen kring vem som bär ansvaret för ett förstärkt brandskydd för äldre.

Goda exempel på hur räddningstjänster runtom i landet arbetar för att stärka brandskyddet för äldre kommer också att presenteras.

Skånsk brandskyddsdag riktar sig till räddningstjänster och branschföreträdare i södra Sverige. Deltagande är gratis. Anmälan kan göras på e-post till: rosie.alvarsson@kristianstad.se

Så kan handlingsprogram utvecklas

MSB och länsstyrelserna måste i högre grad samordna och systematisera stödet till kommunernas arbete med handlingsprogram. Kommunerna måste göra handlingsprogrammen till de styrande dokument de är avsedda att vara.

Det redovisar MSB i ett regeringsuppdrag där vidtagna åtgärder för att utveckla stödet och hur det kan utvecklas skulle redovisas.

– Kommunerna behöver tydligare beskriva kopplingen mellan risker och mål, hur den förebyggande verksamheten är ordnad och planeras, förmågan till räddningsinsats, samt hur uppföljning och utvärdering ska ske", säger Anna-Karin Juhl, ansvarig handläggare på MSB.

MSBs och länsstyrelsernas arbete med rådgivning och information behöver utvecklas och anpassas till kommunernas organisation, behov och möjligheter.

Ett viktigt arbete för MSB är att bidra till en utveckling av kopplingen mellan risker, mål och förmågor.

– MSB kan inte på egen hand åstadkomma det. Kommuner och länsstyrelser måste aktivt utveckla handlingsprogrammen och utnyttja det stöd som MSB lämnar, säger Anna-Karin Juhl.

En slutövning inom EU-projektet Practice genomfördes på Sandö i maj.

FOTO: FREDRIK MÄRTENSSON

Helhetsgrepp på CBRN

■ EU-projekt ökar kunskap och erfarenheter

SANDÖ

En intensiv övningsvår inom EU-projektet Practice rundades av med slutövning på Sandö i början av maj.

Nu finslipas den virtuella verktygslådan med kunskap och erfarenheter för att hantera CBRN-incidenter.

■ – Totalt har 25 partners från elva länder deltagit i arbetet. På det här sättet tar EU ett helhetsgrepp kring CBRN-frågorna och det har varit viktigt, inte minst i perspektivet att det kan röra sig om räddningsinsatser vid större händelser som är gränsöverskridande, säger projektkoordinator Dzenan Sahovic.

Dzenan Sahovic

Han är föreståndare för Europeiska CBRNE-centret vid Umeå universitet, som i samverkan med MSB arrangerade slutövningen på Sandö.

Yrkesaktiva och studenter inom räddningstjänst, ambulanssjukvård och polis övade ett scenario med radioaktivt utsläpp.

– Den här gången tittade vi särskilt på vilken nytta deltagarna haft av utbildnings-

materialet i Practice eftersom en liknande övning genomfördes i Umeå i mars, berättar Dzenan Sahovic.

Hemläxan hade genomförts, kunde övningsledningen konstatera. Insatsen på Sandö var snabbare och de övande använde i större utsträckning korrekt CBRN-terminologi.

– Det beror förmodligen på en kombination av att de utfört övningen en gång förut och att de genom att använda det teoretiska träningspaketet reflekterat över uppgiften och sedan förändrat beteendet och sättet att beskriva sin insats, säger Dzenan Sahovic.

En första större övning inom det drygt treåriga EU-projektet genomfördes i Birmingham i augusti förra året.

På Sandö fick superintendent Lee Kendrick, som var ansvarig för Birminghamövningen, agera åskådare.

Lee Kendrick

– I vårt övningsscenario handlade det om ett utsläpp av sarin och evakueringen av en teaterbyggnad. Det är verkligen lärorikt att se hur kollegor i Europa arbetar med att hantera CBRN-händelser.

– Det är klart att likheter finns, men också stora skillnader. I England leds operationen alltid av polis som i ett senare skede kan delegera ansvaret till andra aktörer. Här i Sverige bygger räddningsinsatsen på ett samarbete mellan tre parter, konstaterar Lee Kendrick.

Dominic Kelly, som var koordinator för den Practice-övning som genomfördes av West Midlands emergency services, konstaterar:

Dominic Kelly

– Vi är lite förbluffade över att beslutsfattaren känns lite oklar i det svenska sättet att jobba. Men det fungerar ju bra att arbeta på det sättet också.

Peter Johansson, övningsledare på Sandö, menar att det är nödvändigt att ta hänsyn till kulturella skillnader mellan olika EU-länder. Practice handlar inte om att försöka hitta en gemensam organisation för räddningsinsatser.

– Det skiljer i ledningsstruktur och organisation mellan länderna, säger han.

Under våren har även en större övning hållits i Polen. Dzenan Sahovic säger att in-

riktningen varit lite olika på övningarna i de tre länderna.

I England handlade det mycket om att studera hur människorna – både offren och medverkande i räddningsinsatsen – påverkades av en traumatisk händelse.

I de svenska övningarna – Umeå/Sandö – har fokus varit på att få Practice att fungera i praktiken.

■ Vilken roll kan Practice spela i framtiden?

– Resultatet av Practice ger yrkesaktiva i berörda yrken möjligheter att hämta kunskap och utbildningsmaterial som kan vara till nytta i arbetet. Vi kallar det en verktygslåda och den är virtuell och interaktiv, säger Dzenan Sahovic.

– En missuppfattning är att Practice ska ersätta den verksamhet som redan finns. Så är inte fallet. Practice ska ses som en resurs för att utifrån det man redan byggt upp ytterligare kunna förbättra sitt arbets sätt.

FREDRIK MÄRTENSSON

FAKTA

■ EU-projektet Practice omsluter 11,7 miljoner euro, startade i maj 2011 och avslutas i oktober. 25 aktörer från elva länder deltar.

■ Practice står för Preparedness and resilience against CBRN-terrorism using integrated concepts and equipment.

Studenter övade blåljus-samverkan

För femte gången har studenter inom blåljus-utbildningar genomfört samverkansövning vid Sandö.

■ – Det finns stor utvecklingspotential med samverkansövningen. Genom att ge studenterna förutsättningar, och se inspelningar från tidigare övningar, ger det möjligt till att göra övningarna mer komplexa och ställa mer krav på vad som ska uppfyllas, säger Conny Tärnklev, övningsledare från Polisutbildningen.

Övningen genomförs vid terminsslut med studenter från Skydd mot olyckor (SMO), Polisutbildningen och Specialistutbildningen för ambulanssjukskötare. Syftet är att skapa kontakter och förståelse för varandras uppgifter vid en olycka.

Behovet att samöva och skapa förståelse är stort. Samverkansövningen ger studenterna en grund att stå på, både yrkesmässiga kunskaper och vilken möjlighet de har att få hjälp av varandra.

Fyra övningar genomfördes under dagen. Tre av dem anpassade efter var och en av yrkesgrupperna. Den fjärde övningen är unik och anpassas till varje år.

Vid senaste samverkansövningen i maj fick studenterna testa delar av verktyget Practice som användes vid övningen för EU-projektet som hölls samma vecka.

Under övningen "Festen som spårade ur" förtätades konfliktsituationen vilket gjorde övningen mer intensiv och stressande för alla övande då de två gången vid festen hela tiden störde insatsen.

Blåljusstudenter övar i Sandö.

Stadsvandring i byggnadsteknik

■ Olika tidsepoker studeras för att lära brandförlopp och rätt släckmetod

YSTAD
– Det är A och O för räddningstjänsten att ha kunskap i byggnadsteknik. Det är lika viktigt som att kunna tolka ett brandförlopp, säger Marcus Forsvall, Umeå brandförvar.

■ Han var en av deltagarna på MSBs nya utbildning i släckning på tidstypiska byggnader som genomfördes i Ystad. Den riktade sig till erfarna räddningsbefäl och omfattade en stadsvandring där deltagarna studerade byggnadskonstruktioner från 1500-talet till nutid. Brandingenjören Eva Ljungkvist och byggnadsingenjören Per Dahlman ansvarade för konceptet och genomförandet av utbildningen. – Räddningstjänsten behöver mer kunskap i byggnadsteknik. Det handlar om att kunna läsa av en byggnad och utifrån det välja lämplig släckmetod för att komma åt och begränsa branden. Med mer kunskap kan vi genomföra säkrare och snabbare insatser samtidigt som vi minimerar skador på egendom och miljö, säger Eva Ljungkvist.

Vetskap om när en byggnad är uppförd kan vara avgörande för att räddningstjänsten ska kunna genomföra en säker och effektiv insats. Isoleringmaterial, om bjälklaget är av trä el-

ler betong, samt om vinden är sektionerad är alla byggnadstekniska detaljer som varierar mellan olika tidsperioder. – Om huset är uppfört innan 1950-talet är bjälklaget ofta i trä istället för betong, säger byggnadsingenjören Per Dahlman. Det kan påverka huruvida räddningstjänsten kan gå in i byggnaden eller inte. Moderna hus är ofta isolerade med cellplast, det kan påverka valet av släckteknik eftersom cellplast smälter och börjar brinna väldigt lätt. Under dagen besökte deltagarna medeltida korsvirkeshus, en saluhall från tidigt 1900-tal, funkishus från 30-talet, blandade bostadskvarter från slutet på 1800-talet och mitten på 1900-talet samt byggnader från 60-talet fram till nutid.

Utifrån scenarier diskuteras vilka släcktekniker som var lämpliga att använda vid bränder i de olika byggnaderna. Till sin hjälp hade deltagarna en lathund med byggnadstekniska tips för att lättare kunna avgöra när en byggnad är uppförd. Tipsen omfattade information om en byggnads grund, stomme, tak, entré, fasad, fönster, färg och skorsten. Skärsläckare, dimspik, Cafs och demolering var några av de tekniker som deltagarna ansåg var lämpliga att använda. – Genom att utbyta erfaren-

”Vi måste bli bättre på att använda släckmetod utifrån byggnadens konstruktion.”

Marcus Forsvall, Umeå

heter och diskutera i en liten grupp ville vi lyfta fram vikten av att tänka taktiskt och brett, säger Eva Ljungkvist. Alla släckmetoder har för- och nackdelar. Äldre byggnader kan vara ombyggda och förutsättningar förändrade. – Funkishus är ofta ombyggda och kan vara isolerade med cellplast. Då går det inte att använda dimspik som metod. Demolering kanske är en bättre metod, att vi rakar ner isoleringen för att komma åt branden.”

Eva Ljungkvist konstaterar att diskussioner, utbyte av erfarenheter och att besöka och studera byggnader är centrala för att öka kunskaperna inom området. – Det är viktigt att aktivt lära av varandra. Därför valde vi att genomföra utbildningen som en stadsvandring och i en liten grupp där alla får möjlighet att klämma och känna på byggnaderna. Deltagarna var nöjda med utbildningen.

Kursledaren Eva Ljungkvist i samspråk med räddningsbefäl utanför en av Ystads äldre byggnader.

– Det är viktigt att utbilda befäl och brandmän inom byggnadsteknik. Vi må vara duktiga på att släcka själva branden, men vad blir kvar efteråt? Vi måste bli bättre på att använda släckmetod utifrån byggnadens konstruktion och begränsa sekundära skador, säger Marcus Forsvall. Utbildningen i släckning på

tidstypiska byggnader är ett led i MSBs arbete att utveckla utbildningsutbudet riktat mot räddningstjänsten. Kortare och mer specialiserade fortbildningskurser ska stärka förmågan att genomföra säkrare och effektivare insatser. Nästa utbildning genomförs i höst. **NOOMI EGAN**

Räddningstjänsten Syd har tränat effektiva insatser vid Revinge.

Modernare övningsobjekt lockar

I maj utbildade Räddningstjänsten Syd nästan hela förbundet vid MSB Revinge. – Vi får tillgång till nya, moderna övningsobjekt där vi kan träna vår personal i att genomföra säkrare och mer effektiva insatser vid bränder, säger styrkeledare Björn Gerlach. Samtliga heltidslag övades i ett nytt koncept: effektiva insatser vid brand i byggnad. Målsättningen är att släcka bränder mer effektivt. Det handlar om allt från att välja rätt typ av släckmedel för att minimera skador på egendom och miljö samt att antalet rökdykningar inom förbundet ska minska.

– Vi ville öva vår personal i att tänka till: hur kan vi genomföra den här insatsen på ett så effektivt och säkert sätt som möjligt? Kräver det att vi rökdyker som första åtgärd eller kan vi sätta in andra alternativa metoder först? säger Björn Gerlach. **R-Syd övade** insatsmetoder där de använde IR-kameror, olika typer av fläktsystem och dimspik för att hantera och begränsa bränderna under övningarna. – Metoderna bidrar till att skapa en säkrare insatsmiljö och bidrar också till att vi kan rädda mer material och egendom eftersom vi kan begränsa

branden snabbare än om vi använder rökdykning som primär metod. **Övningarna i Revinge** speglade bränder som är vanligt förekommande ute i samhället som brand i radhus och brand i villa. – Revinge ger oss tillgång till både moderna och verklig-hetstroga övningsobjekt. Vi kan genomföra större och mer komplexa typer av övningar. Det är nyttigt för vår personal att öva i nya och annorlunda miljöer, det bidrar till att utveckla deras insatsförmåga, säger Björn Gerlach. MSB har utvecklat myndighetens övningsfält. Revinge har

fått två nya övningsobjekt: kedjehuset som består av två kedjehus och en carport, och Kubix som är speciellt utvecklat för att öva olika typer av konstruktionsbränder. – Vi arbetar kontinuerligt för att utveckla övningsfältet. En del i detta handlar om att olika räddningstjänster som exempelvis R-Syd övar i objekten. Feedback om hur de upplever de olika övningsobjekten gör att vi kan skruva till och förbättra olika delar av övnings- och utbildningsverksamheten, säger läraren Dennis Göransson.

App – en väg till Rakel?

ÄLVSJÖ

Är mobiltelefonen snart ett komplement till Rakel?

– Vi har gjort en app som kan laddas till smartphonen och kommunicera i Rakel, säger Nicklas Spångberg på Airbus Defence & Space.

■ Den utveckling som Airbus Defence & Space, som är systemleverantör till Rakel, kikar på är att knyta appen till en gateway (sammankoppling av nätverk). Via appen kan uppkoppling till Rakel begäras.

När en kommunikationscentral godkänner kan smartphonen fungera både i talgrupper och för individsamtal.

– Ett tillfälle att använda detta kan exempelvis vara vid skallgång när många externa personer medverkar, då kan finnas behov att knyta dem till Rakel. När arbetet är avslutat slutar också uppkopplingen från applikationen att fungera, säger Nicklas Spångberg.

Att släppa in mobiltelefonen i Rakelmiljö är något Michael Marklund, Staffanstorps kommun, väntar på:

– Behovet finns för de som sällan använder en Rakelmobil, exempelvis personer i kommunledningen. Det här skulle vara ett steg framåt och underlätta de gånger de behöver medverka i krishanteringssystemet.

Agnes Ericzon, enhetschef för system och tjänster inom Rakel, hade fått information om utvecklingsarbetet någon vecka innan Rakeldagen.

■ **Tänker MSB ta sig an idén?**

– Det är väldigt nytt för oss. Men är tekniken här och behoven finns så är det bara för oss att springa.

■ **Ser du själv ett behov av tjänsten?**

– Kanske vid bredare användning i samband med enskilda händelser. Eller om du är ledig och hemma och inte har Rakelmobilen med dig när något akut händer. Då kan du

Agnes Ericzon

Väntar

”Behovet finns för de som sällan använder en Rakelmobil, exempelvis personer i kommunledningen.”

Michael Marklund, Staffanstorps kommun

snabbt medverka i kommunikationen via appen.

MSB presenterade under dagen flera nyheter.

– Vi tittar bland annat på hur vi kan samutnyttja Rakel med Wis, SGSI och VMA, säger Agnes Ericzon.

■ **På gång är:**

VMA-signalen ska i framtiden aktiveras via Rakel. Det innebär att 4 500 så kallade ”hesa fredrik”-tutor runt om i landet ska in i Rakel.

Informationssystemet Wis ska testas att köras över SGSI (Swedish Government Secure Intranet). SGSI är ett krypterat och säkert nätverk skilt från

Utvecklingsarbete för att kunna använda Rakel i mobiltelefonen pågår.

FOTO: PER LARSSON

internet. Det innebär att Wis kan fungera även om internet ligger nere.

■ **Andra nyheter inom området:**

Möjligheten att använda Rakel som bärare för trygghetslarm testas av kommuner och flera leverantörer är inblandade i testerna.

Tjänsten Alias i Rakels version 6.0 ger möjlighet att logga in i fler roller, exempelvis som

sig själv och som vakthavande.

Tjänsten Egenadmin ger möjlighet att styra sina egna talgrupper och Rakelmobiler och när i tid man vill ändra dem.

Robustheten i Rakel förstärks. Efter en del problem i samband med stormar förstärks transmissionen och fler elverk rullas ut.

PER LARSSON

Datatjänster i Rakel testas

ÄLVSJÖ

Strömma video, skicka patientjournaler och ladda upp kartor.

Möjligheten till tjänsterna ingår i ett pilotprojekt för ökad datakapacitet i Rakel.

■ – Rakel är designat för tal och text, det är så de flesta använder det primärt. Men det finns ett ökat behov av datatjänster och mobilitet, säger Daniel Alsander, projektledare på MSB.

Ett pilotprojekt startades i augusti förra året där Rikspolisstyrelsen, Akademiska sjukhuset i Uppsala och Faluns kommun deltar.

Vad är vettigt? Vad gör användarna mer effektiva? Vilka framtida krav finns på tekniken, på bandbredd, hastighet och säkerhet? Det är några frågor som tas upp.

Daniel Alsander

– Målet är att göra en behovs-inventering och utifrån den utveckla tjänster. Vi genomför tekniska tester för att få en bild av hur systemet kan fungera.

■ **25 fordon ingår i testerna.** Polisen har monterat in kameror som kan fotografera registreringsskyltar och direktsänder video. Akademiska sjukhuset skickar patientjournaler. Räddningstjänsten i Falun testar att ladda upp kartor i bilen, kommunens servicetekniker hämtar upp ritningar och sprängskisser och hemtjänsten sänder journaler.

– Vi tittar på alla möjligheter att erbjuda datatjänster till våra användare. Rakel ska utveckla tjänster som möjliggör en ökad mobilitet där användare kan använda egna stödsystem.

I fordonen är två modem monterade, ett 3G och ett LTE (4Gs föregångare). Polisen, landstinget och kommunen använder i hanteringen sina

egna applikationer.

– Det viktiga nu är att komma fram till vad man vill uppnå med tekniken, vad det ska fokuseras på, vilka rutiner för informationssäkerhet som behöver fastställas.

Testerna har hittills visat ett relativt lågt bandbreddsutnyttjande, utom vid strömning av video. Täckning utanför tätort är en utmaning.

– Det finns uppenbara risker att 3G och 4G kommer ha tillgänglighetsproblem vid särskilda händelser.

■ **Är det mobilnätet eller Rakels Tetra-teknik som är aktuellt?**

– Vi kan idag inte säga vilken teknik som kan komma att användas till en eventuell datatjänst. I projektet testar vi 3G och 4G (LTE). Men det är inte uteslutet att man kan komma att använda Tetra-tekniken i alla fall, säger Daniel Alsander.

I höst ska projektet redovisas och beslut tas hur man går vidare.

PER LARSSON

Danmark delar insatsbilder

■ I Danmark har Sine Services genomfört ett projekt där blåljusorganisationer delar kartor och bilder från olycksplats.

– Alla får gemensam överblick på alla nivåer. Missförstånden blir färre och resursfördelningen bättre, säger Katrine Halskov Holten på CFB, Center for beredskabskommunikation.

Utøya-attacken i Norge aktualiserade behovet av gemensam insatsbild.

CFB är nationellt ansvarigt för Sine – Danmarks motsvarighet till Rakel. I projektet har bilder delats från olycks-

plats, mobilnätet används och materialet kan laddas upp i datorer, läsplattor och telefoner.

– Det ska vara enkelt och robust, och det funkar. Nu handlar det om hur tekniken ska etableras nationellt, beslut tas snart, säger Katrine Halskov Holten.

Håkan Brood, enhetschef för marknadsföring och kommunikation av Rakel på MSB, tycker det danska arbetet är intressant.

– En jättebra plattform som vi inte har i Sverige, men vill ha. Vi har ambitionen att hitta en plattform för det, säger han.

Snabbare datakapacitet i Nødnett

■ En tredjedel av basstationerna för Nødnett i Norge kan använda Teds, en datakapacitet i Tetra-nätverk som är runt tio gånger snabbare än den som för närvarande finns i Sverige.

– Vid test har en 1,5 megabyte stor fil laddats ned med 81 kilobyte i sekunden när fordonet färdades i 70 kilometer i timmen, berättar Hans Peter Naper, från DNK, Direktoratet for nødkommunikation.

Med snabbare överföring

räknar Norge med att kunna använda bildnedladdning, fingertrycksavläsning, lågupplösta videobilder med mera i Nødnett. Teds ingår i abonnemanget.

Nødnett-mobilen kan under förflyttning skifta mellan olika datatjänster för att ha säker mottagning.

– Teds är som Tetra robustare än vanligt mobilnät och Norge blir ett av de första länderna som tar det i bruk, säger Naper.

Målet är att erbjuda räddningstjänsterna metoder och verktyg för bättre utvärdering av insatser och övningar.

FOTO: PETER LUNDGREN

FAKTA

AAR-metoden

■ After Action Review har använts sedan 80-talet inom försvaret och räddningstjänsten i bland annat USA, Kanada och Australien.

■ All inblandad personal i en insats ska på ett enkelt sätt stimuleras att tillsammans reflektera över vad som gått bra eller mindre bra och själva föreslå lösningar.

■ Metoden är indelad i frågeställningar i fyra steg:

1 Vad förväntades inträffa och hur såg ursprungsplanen för insatsen ut?

2 Vad var det som faktiskt hände?

3 Varför hände det?

4 Vad kan vi göra för att lyckas bättre nästa gång?

■ I det projekt som MSB leder har ett femte steg lagts till. Det handlar om hur erfarenheterna ska spridas vidare och vilka som har nytta av att få ta del av dem.

Bättre utvärdering

■ Amerikansk metod ska göra lättare ta vara på lärdomar

Ett mer systematiskt sätt att utvärdera insatser och övningar och ta vara på lärdomar, det hoppas MSB finna genom att anpassa en beprövad amerikansk metod.

– Jag tror det blir bättre kvalitet på utvärderingarna. Utmaningen är att ta hand om resultatet, säger Elisabeth Samuelsson, Uppsala brandförsvare, som deltar i ett pilotprojekt.

■ Metoden kallas AAR – after action review, eller insatsgenomgång – och är amerikansk. MSB håller nu på att skruva på en modell som ska passa för svensk uttryckningsverksamhet.

Slutmålet är att erbjuda dokumenterade metoder, verktyg och utbildningskoncept. Först ut att prova modellen är några räddningstjänster.

– Vi strävar efter att även få med polis, ambulans och SOS Alarm. Polisen är intresserad och vill delta till hösten och SOS Alarm är redan med på ett hörn. Men vi har valt att börja i det lilla för att se om det passar svensk struktur, säger projektledaren Anneli Toth, MSB.

Syftet med AAR är inte att belasta med ytterligare en uppgift, snarare att ge en smidig modell för att genomföra ut-

värderingar av insatser och övningar på ett systematiskt sätt för att underlätta lärande och utveckling.

– AAR är en guide för hur man kan gå till väga, inte en mall för hur man ska göra. Varje situation är ju unik. Ibland fungerar det på ett sätt att göra AAR, ibland på ett annat, säger Toth.

Hon tror att metoden gör nytta redan under insats.

– Min övertygelse är att när man jobbar med AAR och vet vad man ska reflektera över vid hemkomst, då används det redan när man åker ut på larm.

Huvudpoängen är att ha dialog och tillsammans bygga en gemensam karta över händelsen.

– Ingen kan ha helhetsbilden. Vi har olika bilder, tar in information olika, minns olika saker och har olika erfarenheter och världsbilder att sortera upplevelser i. Och det är viktigt att fokusera på vad som gjorts, inte på vem som gjort det.

Tre räddningstjänster – Medelpad, Höör-Hörby, och Uppsala – deltar i pilotprojektet. Uppsala har hunnit längst, och brandingenjör Elisabeth Samuelsson tror på metoden.

– Den är vettig och logisk. Jag tycker det är en jättebra metod för mindre och medelstora in-

satser, det har fungerat både vid insatser som gått bra och mindre bra. Vid större insatser tror jag däremot att man får göra arbetet sektorsvis, det blir svårt att greppa annars. Ett vinnande koncept kan vara att använda metoden efter övningar, då får man in arbetssättet i ryggmärgen.

Hur lång tid tar det att göra en genomgång enligt metoden?

– Runt en timme. När man är van metoden behöver man inte slaviskt gå steg för steg utan kan hoppa fram och tillbaka för att effektivt beta av olika moment. Själva redovisningen bör vara enkel att ta till sig. Många gånger är nog några power point-sidor mer effektiva än en rapport. Vi vill utveckla, inte inveckla.

AAR-metoden är indelad i fyra steg. MSB har lagt till ett femte steg som handlar om hur lärdomarna ska spridas och vilka som kan ha nytta av dem.

– Det steget kan inte MSB lösa åt oss. Hur organisationen ska ta hand om och föra kunskapen vidare internt måste vi lösa själva och det ser olika ut i olika räddningstjänster. Här

Elisabeth Samuelsson

får nog alla uppfinna hjulet. Och gör vi det tror jag också vi blir mer motiverade att fortsätta utvärdera våra insatser. MSB har en viktig roll att sprida erfarenheter av nationellt intresse, säger Elisabeth Samuelsson.

Hur ser det ut om ett år?

– Då tror jag vi använder metoden i samband med övningar och allt oftare efter insatser.

Ulf Jacobsén, Nerikes Brandkår, som testat AAR lite på egen hand, är också positiv:

– Det blir diskussion om det som ska diskuteras. Och jag gillar tanken på ett enkelt instrument för att redovisa istället för att skriva en rapport.

I ett andra steg, som beräknas påbörjas under året, ska MSB studera hur AAR-metoden kan användas för gemensamt lä-

rande vid samverkans-insatser och övningar.

– Den lärmetodik som polis, ambulanssjukvård och Trafikverket använder ska kartläggas. Vi ska också göra en pilotstudie för att testa metodik vid trafikolyckor, säger Anneli Toth.

Olle Uhlman, konsult i projektet, tror metoden ger ökad effektivitet, inte bara för insatser utan även ekonomin.

– Det finns stora räddningstjänster som lägger 30 miljoner om året på utbildning. Hur mycket kan de spara genom att vara effektivare? Metoden förutsätter samtidigt ett ledarskap som bygger på tillit och respekt och som efterfrågar medarbetarnas kunskaper och erfarenheter.

PER LARSSON

Norskt intresse för metoden

■ MSBs systemmyndighet i Norge, DSB, och norsk räddningstjänst har visat intresse för arbetsmetoden AAR och börjat samarbeta i projektet.

En orsak till intresset är en förstående lagändring som ställer krav på utvärdering och erfarenhetsåterföring.

– Vi ska använda metoden i träning av operativ ledning. Vi börjar där, så småningom måste det med på insatser, säger Nicklas Hellstrand, Oslo

Brandvesen.

Kollegan Jens-Erik Lauritzen tror AAR-metoden öppnar för bättre samverkan:

– En person kan inte ha helhetsbilden. När personer som varit på en insats pratar med varandra efteråt kan det ibland verka som de varit på olika insatser. Vi måste förstå att vi är olika, när vi förstått det kommer vi närmare samverkan, säger han.

Spåntak – fara vid gnistor

Taktäckning med tunna hyvlade träspånor var vanligt på landsbygden för ungefär hundra år sedan.

För lantbrukarna var det en billig metod att ordna tak på gårdens alla byggnader. Råmaterialet hade man gratis i skogen och det egna arbetet kostade ju inget.

Det är inte att undra på att så

kallade ”sticketak” blev mycket populära.

Men spåntaken hade sina begränsningar. De tunna trästickorna torkade och sprack. Dessutom innebar de en viss brandfara.

Gnistor från vedspisen och de andra eldstäderna kunde lätt leta sig in bland spånen och starta en brand.

När takpannor av lera eller tegel blev tillgängliga la de flesta om sina tak. Men man tog inte bort de gamla träspånen. Det var lättast att lägga de nya tegelplattorna direkt ovanpå det gamla taket. Då fick man dubbelt skydd mot väta och ett skapligt skydd mot gnistor.

Runt om på Sveriges landsbygd finns fortfarande tu-

sentals byggnader med gamla torra spåntak dolda under takplattor av lera, tegel eller betong.

Om man har elvärme eller eldar med olja innebär detta inget problem. Men på senare år har allt flera gått tillbaka till att elda med fasta bränslen som ved, spån eller flis.

ULF ERLANDSSON

Brandområdet har frilagts och det syns tydligt att branden har kommit utifrån, gnistor har tagit sig under takpannorna.

FOTO: RÄDDNINGSTJÄNSTEN

Vedeldade pannan satte eld på taket

■ En blåsig eftermiddag i april upptäckte gårdens folk hur det rök och slog upp lågor från taket på bostadshuset.

Räddningstjänsten larmades och ryckte ut med personal och fordon från flera stationer.

Bland annat var man förutseende nog att ta med sig både höjdfordon och en restvärdesenhet.

Branden var koncentrerad till ett område av yttertakets intill den ena av husets båda skorstenar.

Tack vare tidig tillgång till en hävare kunde brandområdet friläggas och en omfattande brand i ett gammalt sticketak kunde undvikas.

Samtidigt gjorde en rök-

dykargrupp ett invändigt angrepp via trapporna och förhindrade vidare brandspridning på vinden.

Brandskadorna begränsades till några kvadratmeter av taket och det underliggande gamla spåntaket.

Brandorsaken var uppenbar. En gnista från husets vedeldade värmepanna hade letat sig ut genom skorstenen och hamnat under någon ojämnt placerad tegelpanna. Där hade det tagit eld i några torra löv som i sin tur startat brand i rester av det gamla spåntaket.

Artikeln bygger på en rapport av Kent Järnström, Räddningstjänsten Alingsås/Vårgårda

6 ERFARENHETER Spåntak

1 Kombinationen spåntak och eldning med fasta bränslen (ved, flis, sågspån etc) innebär en viss brandrisk även om takspånen skyddas av ett ovanliggande tegeltak.

2 Blåsiga väderlek ökar faran för brand ännu mera.

3 Överdriv inte riskerna, det inträffar trots allt bara ett fåtal bränder i förhållande till alla hus som eldas med fasta bränslen och har gamla spåntak. Men om du ändå ska lägga om ditt tegeltak bör du passa

på att ta bort eventuella rester av gamla takspån och annat brännbart material.

4 Kontrollera plåtbeslagen runt skorstensfoten och andra genomföringar i taket. Där brukar gliporna vara extra stora.

5 Rådfråga alltid skorstensfejarmästaren i distriktet innan du går över till eldning med fasta bränslen.

6 En utvecklad brand i ett tak med gamla träspånor har ofta föregåtts av flera brandtillbud som självlocknat. Passa på att lyfta på några takpannor och kontrollera om du ser några spår av detta.

Gräsbrand hotade ladugård

■ På en större lantgård fanns en friliggande panncentral inrymd i en ombyggd plåtcontainer.

Pannan eldades med träavfall, spån och gammalt spillvirke. Den var försedd med en hög skorsten och låg fri från annan bebyggelse.

Denna april dag blåste det hårt. Nästan all snö hade smält bort men det långa fjolårsgräset var exceptionellt torrt.

Plötsligt kom en kraftig vindby och några gnistor flög ut från skorstenen. Några grästovor intill en magasinsbyggnad antändes.

Ett par snövallar styrde lågorna mot träfasaden och innan någon hann ingripa brann det för fullt i magasinet.

Nu var också boningshuset, en vedbod samt en större och en mindre ladugård hotade.

Utan att någon kunde hindra det spred sig lågorna till taket på den stora ladugården. Där antändes balar av hö och halm.

Men nu hade räddningstjänstens insats hunnit ifatt. En gavelvägg revs ner och brinnande höbalar lämpades ut i det fria. Där släcktes de med högt tryck från en rekvirerad skärsläckare.

Det först antända magasinet blev helt tillspillogivet och ena ladugården blev skadad. Men tack vare en massiv släckinsats blev följderna begränsade och vare sig människor eller djur kom till skada.

Artikeln bygger på en rapport av Kent Järnström, Räddningstjänsten Alingsås/Vårgårda.

3

ERFARENHETER

Gräsbrand

1 Varje vår i samband med att snön smält bort drar en våg av gräsbränder över landet. Det vissna fjolårsgräset har torkat och kräver bara en gnista för att flamma upp och sprida en markbrand nästan lika fort som en människa promenerar.

2 En gräsbrand är oftast lätt att begränsa och släcka men faran för spridning till bebyggelse bör inte underskattas.

3 Gräsbrandsäsongen brukar bara vara i några få dagar men är desto mera intensiv med flera larm samtidigt. Räddningstjänsten måste ha hög beredskap med personal och material.

Till vänster om dörröppningen kan ett "brand-V" skimras där frysen stått.

FOTO: RÄDDNINGSTJÄNSTEN

Stora skador när frys tog eld

När ägaren till en enplans trävilla vaknade en morgon observerade hon att belysningen i sovrummet inte fungerade.

När kvinnan undersökte säkringsskåpet såg hon att en jordfelsbrytare hade utlöst. Hon slog till brytaren igen och gick vidare till köket för att laga frukost.

Där möttes hon av gnistor och öppna lågor som slog upp bakom en kyl och en frys som var placerade intill varandra.

Tillsammans med sina två hundar utrymde kvinnan byggnaden och larmade räddningstjänsten.

Branden bekämpades invändigt av rökdykare. Skadorna i köket blev omfattande men övriga delar av huset kunde räddas med rök- och värmeskador.

Räddningstjänstens undersökning visar att de djupaste brännskadorna fanns på baksidan av ett frysskåp respektive ett kylskåp som stod bredvid varandra.

Där fanns också de lägsta belägnade brännskadorna samt ett så kallat "brand-V" i anslutning till frysens kompressorenhet.

Artikeln bygger på en rapport av David Hultman, Räddningstjänsten Eskilstuna.

Känt problem – Danfoss ändrade startreläerna

Exakt i vilken komponent som ovanstående brand har startat är inte klarlagt. Men tidigare erfarenheter talar för att ett startrelä av fabrikat Danfoss är inblandat i händelsen.

Redan under 90-talet observerade brandutredarprojektet, vid dåvarande Räddningsverket, att det var anmärkningsvärt många bränder i kyl- och frysmaskiner.

En omfattande faktainsamling visade att problemen var de samma oberoende vilket fabrikat av kylmaskiner det var fråga om.

Några brandtillbud som självslocknat eller kunnat bekämpas i ett tidigt skede visade att startföremålet i nästan samtliga fall var en sorts startreläer som tillverkats av det danska företaget Danfoss AS.

Efter att tillsammans med SKL (Statens kriminaltekniska laboratorium) samlat information om ett 80-tal bränder och brandtillbud i kylmaskiner presenterades erfarenheterna för tillverkaren Danfoss AS.

Företaget gjorde en del egen försöksverksamhet som bekräftade problemen. Från 1998 ändrade de konstruktionen på startreläerna så att brandriskerna eliminerades. Däremot bedömdes det som orealistiskt att kräva att Danfoss skulle byta ut alla startreläer som de tidigare levererat till kylmaskinstillverkare över hela världen.

Danfoss AS hade under många år haft cirka 20 procent av världsmarknaden och det handlade om flera miljoner reläer som fanns monterade i kylmaskiner över hela världen.

Antalet rapporterade bränder i startreläer till MSBs olycksutredarprogram har successivt minskat genom åren.

Men fortfarande droppar det in rapporter om nya bränder i kylmaskiner av olika slag. Oftast handlar det då om gamla maskiner med startreläer tillverkade 1997 eller tidigare.

ULF ERLANDSSON

Föll ner i brunnshål

En kvinna var ute och rastade sin hund på ett rekreatiionsområde som av ortsborna kallas för Savannen.

Området består bland annat av en öppen yta som används för olika typer av aktiviteter som konserter, fotbollsträning, promenader, skidåkning mm.

Området besöks av mycket folk. Vid olyckstillfället hade det fallit några millimeter nysnö men det hindrade inte framkomligheten.

När kvinnan steg på ett brunnsluck av cement gav detta plötsligt vika och hon föll ner i en cirka 2,5 meter djup cementbrunn och blev stående på botten utan att själv kunna ta sig upp.

Brunnshålet där kvinnan blev stående på botten utan att ta sig upp. Mobiltelefonen blev räddningen.

Lyckligtvis kunde hon få fatt i sin mobiltelefon och ringde till en bekant och berättade om sin svåra belägenhet. Denne ringde 112 som larmade räddningstjänst och polis.

När räddningsstyrkorna anlände såg de först bara en ensam hund som troget satt och väntade invid ett hål i gräsmattan.

Där fanns matte utan möjlighet att själv ta sig upp. En stege placerades i brunnen och kvinnan kunde själv klättra upp ur det trånga utrymmet.

Hon hade bara lindriga skador i form av blåmärken och ryggsmärtor men fördes i ambulans till sjukhus för kontroll.

Redan samma dag gjorde räddningstjänstens olycksutredare en undersökning

på platsen tillsammans med kommunens VA-personal.

Det visade sig att cementlocket var skadat och att en tättningsring av metall inte låg på sin plats.

Orsaken var med stor sannolikhet att locket blivit överkört av tunga fordon i samband med konserter som brukar hållas där. För att förhindra liknande olyckor beslöt kommunens VA-chef att alla liknande brunnar skulle kontrolleras.

Arbetet är nu genomfört och ytterligare minst ett skadat cementlock upptäcktes och åtgärdades.

Artikeln bygger på en rapport av Anders Dahn, Alingsås/Vårgårda Räddningstjänstförbund.

2

ERFARENHETER

En annorlunda men inte helt ovanlig olycka som kunde slutat mycket värre.

Kontroll av avloppsbrunnar och deras lock bör genomföras systematiskt. I alla kommuner.

Tips från engagerade läsare

Hur undviker man att olyckor som redovisas på de här sidorna inte upprepas?

Läsare tar ofta kontakt med redaktionen och kommer med förslag.

Det är vi tacksamma för.

Avsikten med de exempel som återges här på uppslaget "Erfarenheter" är att vi tillsammans ska få nya kunskaper och undvika att upprepa tidigare misstag.

Du känner väl till att det finns många flera lärorika exempel på tjugofyra7.se – vår webbsida.

Webbsidan uppgraderas regelbundet men vi har inte möjlighet att redovisa erfarenheterna från alla rapporter som strömmar in från olycksutredare i hela landet.

Här följer några funderingar som inkommit till redaktionen efter det förra numret (nr 21) av tidningen:

Elektriska grilltändare

Någon speciell strömbrytare finns inte på grilltändarna, enda sättet att bryta ström-

men är att dra ur stickproppen ur vägguttaget. Problemet är att fel stickpropp ofta dras ut.

Claes Tornheden, pensionerad tandläkare, huvudskyddsombud och kontinuerlig läsare föreslår:

"Borde man inte kunna förse elgrilltändare med en nollspänningsbrytare i handtaget? Gärna med ett lagom krångligt tvåhandsgrepp för återställning.

Då startar inte grilltändaren bara för att man råkar ha kvar stickkontakten i eluttaget vilket användaren märker så småningom och förhoppningsvis får sig en tankeställare.

Avvikande färg eller form på sladd/stickpropp tror jag inte gör någon större verkan.

Knappast varningstext heller."

Eftersök i vatten

I samma tidning rapporterades om en drunkskolycka som inträffade när en båtägare försökte simma ikapp sin båt som kommit loss från bryggan.

Sven Arvidsson, är uppfinnare vid Gemab AB. Han experimenterar med hur en lampa med långt handtag och riktad ljusstråle (en så kallad Ljuskanon) kan användas för att underlätta sökandet efter neddolda, både ovanför och under en vattenyta.

Redaktionen tackar för tippen och önskar alla läsare välkomna att presentera sina innovationer.

ULF ERLANDSSON

Läs mer på tjugofyra7.se

Vill du ha fler erfarenheter? De finns – på webben. Ulf Erlandsson levererar kontinuerligt nya erfarenheter på vår hemsida. Läs mer på: www.tjugofyra7.se

Ulf Erlandsson, brandingenjör, medverkar under Erfarenheter med sammanfattningar av rapporter ur MSBs brand- och olycksutredarprogram. Han tar gärna emot synpunkter och tips.

KONTAKT
Ulf Erlandsson
tel 070-542 92 51
epost: ulf.erlandsson@msb.se

”Vi behöver Civilförsvarspolisen”

■ MERS och andra allmänfarliga - samhällsfarliga sjukdomar kommer att drabba Sverige. Det är inte frågan om det kommer utan **när** det kommer.

Polisen har ett uppdrag att utföra i samhället. Deras arbete med kärnverksamheten måste fortsätta.

Tyvärr finns det en naiv inställning, inom polisen och våra folkvalda, att de ska klara detta. Att det finns cirka 13 000 ordningspoliser, nationellt, och att de skall kunna fortsätta med sitt uppdrag kommer inte att

kunna uppfyllas.

I augusti 2009 fick samtliga 21 polismyndigheter promemoria från Rättsavdelningen på Rikspolisstyrelsen, om vilka resurser man hade vid extraordinära händelser som exempel allmänfarlig - samhällsfarlig sjukdomsutbrott. Detta gjordes när samhället förberedde sig inför svininfluensen A (H1N1).

I **promemorian stod** det klart och tydligt vilka resurser polisen kunde och skulle använda sig av.

”Vid extraordinära situatio-

ner, t.ex. utbrott av en allvarlig smitta där ett stort antal poliser insjuknat, kan behov finnas för polisen att ta i anspråk av andra personalresurser än polisen för polisverksamheten.”

Vidare kunde polismyndigheten läsa, ”Nedan redogörs för vilka möjligheter som finns för Polisen att använda civilt anställda, beredskapspoliser, studenter vid Polishögskolan, polisaspiranter och volontärer i sådan situation.” (RA- 100 - 4378/09).

I första hand skulle myndig-

heten använda beredskapspolisen.

Inte alla polismyndigheter såg sig vara i behov att följa promemorian. Polismyndigheten Skåne exempelvis, valde att tvärtemot planera att använda sig av ordningsvakter för att täcka bortfallet av poliser. De ansåg att privat anställda ordningsvakter med begränsad utbildning och befogenheter var det polisen och samhället behövde.

Nu kommer de 13 000 ordningspoliserna i landet få det

väldigt svårt att utföra sitt uppdrag vid den kommande epidemin av samhällsfarliga utbrott. Nu har polisen ingen extra resurs - med de rätta juridiska förutsättningarna - att bistå med. Förlorarna är samhället och polisen.

Naturligtvis behövs det en resurs utanför polisens ordinarie arbete med polisiära resurser, likt beredskapspolisen. Ett lämpligt namn är Civilförsvarspolisen.

MIKAEL JUUL - SÖRENSEN
Fd ordförande i beredskapspolisföreningen.

MSB tror inte på lämplighetstester

MSB tror inte på lämplighetstester för antagning till SMO-utbildningen. Lämplighetstester skulle bli dyra och sannolikt innebära ett bakslag för mångfalden inom räddningstjänsten. Det skriver MSB i sitt svar på ett regeringsuppdrag.

■ MSB har tillsammans med Totalförsvarets rekryteringsmyndighet utrett lämplighetstester. Skälen till att myndigheterna inte tror på den typen av tester för SMO-utbildningen är flera. Huvudskälet är att det faktiskt inte är fastställt vilka krav och egenskaper som ställs på yrket och att det därför inte heller är definierat vad lämplighet betyder i sammanhanget.

SMO-utbildning är relevant för ett antal yrken inom skydd mot olyckor och krisberedskap vilket gör det svårt att definiera lämplighet för sökande. Dessutom skulle lämplighetstester-

na bli dyra, 6-8 miljoner kronor.

Kontentan av MSBs svar är att dagens antagning fungerar ganska väl. Även om arbetet med ökad jämställdhet och mångfald går sakta är trenden positiv. 2002 fanns 15 kvinnliga heltidsbrandmän och 167 deltidare. 2013 var motsvarande siffror 170 respektive 537. 1997 fanns inga kvinnor inom operativ räddningstjänst på heltid och enligt MSB är SMO-utbildningen en viktig förklaring till att antalet kvinnor ökat.

Det är fortfarande så att många kvinnor faller på fystesterna och införandet av lämplighetstester riskerar leda till att färre kvinnor antas. Dagens antagning till SMO gynnar kvinnor med faktor 1,5, det vill säga andelen som antas är större än andelen sökande. Motsvarande faktor för polisen som har lämplighetstester är 1,04. Vårterminen 2014 sökte 997 per-

soner till SMO-utbildningen varav 134 var kvinnor vilket gör andelen sökande kvinnor till 13,4 procent. Av de 97 som antogs var 19 kvinnor vilket innebär en andel på 19,6 procent.

Det är få som hoppar av SMO-utbildningen. Snittet för andelen som slutför en högre eftergymnasial utbildning med godkända resultat är 0,8 och för SMO är den siffran 0,87.

I **marknadsföringen** av SMO-utbildningen har MSB särskilt riktat sig till kvinnor och personer med utländsk bakgrund. Det har inte ansetts oproblematiskt att fråga antagna om härkomst och därför saknas uppgifter om personer med utländsk bakgrund.

I stället för lämplighetstester föreslår MSB att akademiska yrkesutbildningar som högre omvårdnadsutbildningar och lärarutbildningar ska bli meriterande.

GUNNO IVANSSON

Rådet för räddningstjänst höll första mötet

För att förbättra dialogen med kommunerna har MSB har startat rådet för räddningstjänst.

Rådet består av räddningschefer eller förbundsdirektörer och ska i första hand behandla strategiska frågor.

■ Rådet ska träffas två gånger om året och höll sitt första möte i Ängelholm i april. Varje län har fått utse en representant. Därutöver deltar storstäderna med var sin representant.

- Det är inget beslutande organ utan ett dialogforum där MSB träffar företrädare för kommunal räddningstjänst. Rådet är tänkt som en informationskanal ut och att räddningscheferna tar med sig frågor som de vill diskutera med MSB. Det ska handla om strategiska frågor, utmaningar för räddningstjänsten i framtiden, vilket stöd vill kommunerna ha från MSB när det gäller utvecklingen av räddningstjänsten, säger Jan Wisén, MSB.

Förutom syftet med rådet pratades det vid första mötet om utbildning, Rib-rekrytering, MSBs fortsatta stöd jämställdhet och mångfald, stöd till kommunernas arbete

med handlingsprogram, nya insatsrapporten och effektiva räddningsinsatser.

Inom räddningstjänsten är man positiv och har förhoppningar på rådet.

- Rådet behövs definitivt. Sedan gamla utbildningsrådet försvann har det varit ett tomrum. Det är ett sätt för MSB att få in synpunkter från kommunerna, säger Kjell-Åke Källström, räddningschef i Flen.

- Om vi pratar utbildning vill jag att MSB ska ta fram kurser som speglar de behov kommunerna har. Många kommuner jobbar med trygghet och säkerhet och där känner jag inte att det finns någon statlig myndighet som har helhetsgreppet och som vi kan diskutera med, säger Kjell-Åke Källström.

Även Thomas Winnberg, räddningschef i Kiruna, tycker rådet för räddningstjänst är ett bra initiativ.

- Första mötet var lite trevande om vilken roll rådet ska ha i förhållande till SKLs nätverk men det kommer att sätta sig. Rådet är ett bra sätt att kommunicera mellan MSB och räddningstjänsterna och att träffas regelbundet för att lyfta upp frågor på agendan.

GUNNO IVANSSON

NYTT OM NAMN

■ **Göran Gunnarsson** slutar som förbundsdirektör för Storstockholms brandförsvär i september.

”Jag har sedan min första arbetsdag på SSBF varit bestämd med att mitt uppdrag som förbundsdirektör sträcker sig till den dag då vi tillsammans har lagt en stabil, säker och tydlig grund för förbundet - och nu känner jag att vi är där. Därför har jag begärt att få avsluta mitt uppdrag under september 2014” skriver han i ett extra månadsbrev till personalen.

■ **Lena Gartmark** blir ny verksamhetschef på MSBs verksamhetsställe Revinge. Hon kommer närmast från jobbet som rektor för musikgymnasieskolan Rytmus i Malmö och tillträder i början av september.

■ **Cecilia Nyström** och **Pertti Nordman**, MSB, byter avdelningar med varandra. Från 1 september är Cecilia Nyström chef för Avdelningen för utvärdering och lärande (UL) och Pertti Nordman för Avdelningen för risk- och sårbarhetsreducerande arbete (ROS).

Film ska höja kunskapen om nationens beredskap

Nationens beredskap.

Titeln förpliktigar. Och filmen ger en både snabb och bred överblick över våra nationella resurser.

■ Det är Samverkansområdet farliga ämnen som tagit fram filmen med undertiteln "händelser med farliga ämnen". Filmen kan användas både för utbildning och information. Fokus ligger på hur vi klarar olika kriser, och framförallt då händelser med farliga ämnen.

– Vi vänder oss till en bred målgrupp. Syftet är att höja medvetenheten inom området, hur beredskapen ser ut, säger Michael Wermelin på avdelningen för utveckling och beredskap på MSB.

"Nationens beredskap" är 23 minuter och ger en överblick av Sveriges förmåga. Området CBRNE beskrivs och en spelad

kris med ett stort dammbrott och svåra påföljder ger inblick i hur samhället beredskap fungerar och hur man samverkar för att klara påfrestningarna.

– Filmen ska du kunna förstå utan förkunskaper. Den kan exempelvis vara lämplig för elever i avgångsklasser på gymnasiet, men är även bra som introduktion för de som börjar arbeta inom krisberedskapsområdet, eller utbildar sig i branschen.

Som extra material finns 2 timmar och 26 minuter med intervjuer där sakkunniga på myndigheter inom samverkansområdet ger fördjupad kunskap inom sina expertområden. Intervjuer med respektive myndigheter är separata inslag.

– De inslagen är riktade till de som jobbar i branschen och som vill veta mer eller vad spe-

cifika myndigheter gör, säger Wermelin.

Filmen är gratis. För beställning se under nytgivet.

Fotnot: Samverkansområdet farliga ämnen är ett forum för samverkan för att stärka förmågan inom CBRNE-området. Medverkar gör tolv statliga myndigheter samt representanter från kommuner och landsting.

Nytgivet från MSB

➔ Rapporter, broschyrer, läromedel med mera från MSB. Där inget pris anges är publikationen gratis.

Sociala medier och webb vid kris

Många organisationer inom offentliga sektorn medverkar i sociala medier. Skriften presenterar hur integrerat arbete med webb och sociala medier kan gå till i ett krisläge. Exempel ges från fyra praktiskfall.

Best nr: MSB673 – apr 2014.

Skriva i sociala medier – i händelse av kris

Hur skriver du kort, tydligt och begripligt i sociala medier? Kanske inte så lätt, men viktigt och speciellt i samband med en kris. Boken är tänkt som hjälpmedel för att skriva i sociala medier i samband med olyckor och kriser.

Best nr: MSB674 – apr 2014.

Osäkert i dag – säkert i morgon?

Skriften presenterar resultat från tre studier av framtida utvecklingar som kan föra med sig utmaningar för samhället: omfattande antibiotikaresistens, klimatförändringar och hastig energiomställning.

Best nr: MSB678 – apr 2014.

Riskinventering vid väg med hjälp av nationell höjdmodell och andra databaser

Rapporten redovisar projekt för att utveckla arbetet höga vägbankar och möjligheten att identifiera andra riskpunkter/

områden som kan drabbas av ras, skred, erosion, bortspolning och översvämning. I riskanalyser inom infrastruktur och fysisk planering kombineras information från nya nationella höjdmodellen och andra databaser

Best nr: MSB624 – jan 2014.

Riskinventering med stöd av nationell höjdmodell

Sammanfattande rapport för fyra effektstudier av havsnivåhöjningar och en tillämpning vid riskinventering av väg. Arbetet har genomförts inom nationella plattformen för arbete med naturolyckor.

Best nr: MSB626.

Först på plats vid händelser med farliga ämnen – CBRNE

Åtgärdskalender med ett antal checklistor från uttryckning till över insats. Kalendern har tagits fram inom det nordiska samarbetet i Hagadeklarationen. En engelsk version, se nedan är underlag för respektive lands utgåvor.

Best nr: MSB649 – feb 2014.

Hazardous Materials CBRNE

Engelsk version av åtgärdskalendern, se ovan.

Best nr: MSB643 – feb 2014.

Att förebygga naturolyckor

Folder som beskriver Nationell plattformens arbete med att förebygga naturolyckor.

Best nr: MSB630 – mars 2014.

Nationens beredskap

Film, se artikel ovan.

Best nr: MSB625 – jan 2014.

Årsredovisning 2013

MSBs årsredovisning i text och siffror.

Best nr: MSB656 – feb 2014.

Verksamhetsberättelse 2013

Nationell plattformens verksamhetsberättelse.

Best nr: MSB652 – mars 2014.

Brandrisk ute

Folder med information om ap-pen Brandrisk ute.

Best nr: MSB696 – maj 2014.

Strategi för informationssäkerhet i e-förvaltning

Folder med information om strategier och mål för dem.

Best nr: MSB690 – maj 2014.

Strategi för stärkt informationssäkerhet inom vård och omsorg

Folder med information om strategier och mål för dem.

Best nr: MSB689 – maj 2014.

Så här beställer du

Ange beställningsnummer samt din adress.

Fax: 010-240 56 05.

E-post: publikationsservice@msb.se

Postadress: MSB publikationsservice, L 124, 651 81 Karlstad. Det går också att beställa, alternativt ladda ner, via hemsidan, www.msb.se

Annonsera i Tjugofyra7

➔ Ska ni rekrytera personal inom området samhällsskydd och beredskap? Då är Tjugofyra7 rätt tidning att annonsera i.

Nästa nummer: Nr 23 kommer ut 16 september.

Annonbeställning: förhandsbokning senast 28 augusti, färdigt manus senast 4 september.

Kontakt: ring eller e-posta redaktionen (se sid 2), i första hand Per Larsson.

FAKTA OM ANNONSERING

Pris: 20 kronor per spaltmillimeter.

Priset multiplicerar du fram enligt följande: antal spalter x höjd i millimeter x 20 kronor.

Spaltbredder: 1 spalt 42,2 mm; 2 spalter 88,4 mm; 3 spalter 134,6 mm; 4 spalter 180,8 mm; 5 spalter 227 mm.

Max höjd är 292 mm.

Räddningstjänsten
Höga Kusten-Ådalen

söker

Styrkeledare

www.hka.se

Räddningschef

Vi söker dig som är en trygg ledare och brinner för att utveckla vår räddningstjänst

Läs mer på www.osby.se/ledigajobb

Vill du vara med och utveckla räddningstjänsten?

Chef för Samhällsskydd

Vi söker dig som är brandingenjör som vill vara med och leda, planera, följa upp och utveckla verksamheten. Som ansvarig för samhällsskydd ingår du i räddningstjänstens styrgrupp vilket ger dig stora möjligheter till påverkan och delaktighet.

Att arbeta inom Motala kommun är att välja en arbetsplats där personlig och yrkesmässig utveckling blir en naturlig del av din arbetsdag. Med stolthet, öppenhet och nyskapande skapar vi de bästa förutsättningarna för dig som vill göra det mesta av ditt yrkesliv.

Läs mer på motala.se/jobb

Motala kommun

Räddningsledare A genusgranskas

Hur jämställd är utbildningen Räddningsledare A? Det ska MSB ta reda på.

Slutsatserna kommer att påverka hela myndigheten.

■ 18 statliga myndigheter, bland dem MSB, har fått ett regeringsuppdrag att under 2014 aktivt arbeta med jämställdhetsintegrering.

I korthet innebär det att jämställdhet inte ska hänvisas till särskilda projekt, utan alla som arbetar på myndigheten ska se till att all verksamhet gynnar såväl kvinnor som män och flickor lika mycket som pojkar.

MSB har beslutat göra en pilotstudie av utbildningen Räddningsledare A.

Genusforskaren Ulrika Jansson vid Karlstads universitet, som sedan flera år följer räddningstjänsten, ska granska utbildningen.

– Det ska bli spännande. Det

är smart att MSB har valt ut något så konkret som en utbildning. Dessutom är det blivande mellanchefer som går den. Om genusperspektivet kommer in där kan det bidra till en ordentlig förändring på sikt, hoppas Ulrika Jansson.

I augusti kommer hon att vara på plats i MSB Revinge för att lyssna och observera under lektioner och övningar. Därutöver ska hon läsa kursplaner och andra dokument samt intervjua lärare, studerande och några räddningschefer.

– Jag vill ta reda på vilka kriterier som styr vem som väljs ut till utbildningen.

Också de som undervisar vid Räddningsledare A på MSB Sandö kommer att involveras i arbetet.

Uppdraget är alltså inte att föra in genuskunskap på schemat eller att lära lärarna att sä-

ga hen om de blivande eleverna. Uppdraget är att med genusglasögon granska den befintliga utbildningen.

Det finns flera skäl att fokusera på utbildning.

– Utbildning är en av MSBs viktigaste verksamheter. Här avslöjas vi ganska lätt om vi inte har en medveten attityd. Och Räddningsledare A är väl avgränsad, den är bara sex veckor lång, säger Kjell Larsson på MSB.

När kursen är avslutad i november ska Ulrika Jansson skriva en analys och ett förslag till åtgärder. Analysen ska sedan ligga till grund för eventuell förändring av MSBs hela verksamhet.

Samtidigt som uppdraget delades ut anslag regeringen också 1,2 miljoner kronor extra till MSB för att genomföra jämställdhetsintegreringen.

ANNIKA N LINDQVIST

Fler med i nätverk för jämställdhet

Intresset är stort för att gå med i nybildade Nätverket jämställda räddningstjänster.

■ Nätverket bildades av de sex räddningstjänster som deltog i projektet Jämställdhetsintegrering i räddningstjänsten.

– Vi räddningstjänster har ett ansvar för att för att själva driva på, vi kan inte bara vänta på att MSB och SKL ska ta initiativ, säger Per Widlundh, förbundsdirektör i Räddningstjänsten Syd som under 2014 sköter nätverkets sekretariat.

De övriga fem som var med i projektet och som ingick i nätverket från start är Räddningstjänsten Östra Götaland, Södertörns brandförsvarsförbund, Brandkåren Attunda, Räddningstjänsten i Norrtälje och Karlstadsregionens räddningstjänstförbund.

Ambitionen är att före årets slut ha 20 medlemmar.

Utsikterna är goda. I början av maj hade åtta nya räddningstjänster anmält sig.

– Många vill arbeta för jäm-

ställdhet, men ofta känner man sig vilsen och ensam. Vi tror att man behöver draghjälp av varandra, säger Gunilla Jansson, utvecklingsledare i Rsyd.

– Från MSBs sida tycker vi att det här är ett jättebra steg, kommenterar Lena Brunzell, handläggare på MSB.

Både MSB och SKL deltar i nätverket, som ska arbeta för att rekrytera fler kvinnor och för en god arbetsmiljö. En annan aspekt är att ge medborgarna en jämställd service.

Under projekttiden såg deltagarna att det finns en hel del att förbättra.

– Räddningstjänsten Östra Götaland tog till exempel hjälp av en genuspedagog för att se till att säkerhetsutbildningen i skolorna når fram också till flickorna och inte bara till pojkarna, säger Gunilla Jansson.

Ett annat exempel är att en mer konsekvent konsuppletering av olycksstatistik ökar möjligheterna att effektivt förhindra olyckor.

Läs mer på www.njr.nu

ANNIKA N LINDQVIST

HÖGANÄS KOMMUN SÖKER BRANDMÄSTARE TILL RÄDDNINGSTJÄNSTEN

MER INFORMATION

Läs mer om tjänsten och ansök på

WWW.HOGANAS.SE/LEDIGAJOB

KOMMUNALFÖRBUNDET
SÖDRA HÄLSINGLAND

Vi söker en

Brandingenjör

till samhällsskydds- och operativa avdelningen

Mer information finns på vår hemsida: www.kfsh.se

Kommunalförbundet södra Hälsingland ansvarar för räddningstjänsten i Söderhamn, Bollnäs och Ovanåkers kommuner (Räddningstjänsten södra Hälsingland). Förbundet har även samordningsansvaret för medlemskommunernas arbete inom områdena risk- och krishantering.

Vi söker nya medarbetare....

VSR är i behov av en brandingenjör och en säkerhetsstrateg.

För mer information om tjänsterna gå in på vår hemsida www.vsr.nu eller ring till Räddningschef Roger Larsson, 0150-577 25.

Vill du vara med och
utveckla en av landets mest
banbrytande räddningstjänster?

Just nu söker vi:

brandinspektör/instruktör

Läs mer om tjänsten på
www.rsyd.se/lediga_tjanster

Hos oss får du
möjligheter!

Alingsås och Vårgårda räddningstjänstförbund söker en **brandingenjör**.
För mer information kontakta Johan Hanberger på telefon 0322-616164.

RÄDDNINGSTJÄNSTEN SYD

Räddningstjänsten Syd är räddningstjänsten i kommunerna Burlöv, Eslöv, Kävlinge, Lund och Malmö. Vårt uppdrag är att både förebygga olyckor i samhället och på ett effektivt sätt genomföra räddningsinsatser. Vi ska vara en attraktiv arbetsgivare för alla som vill hjälpa oss i vår strävan att nå det olycksfria samhället – oavsett kön, religion/annan trosuppfattning, etnicitet, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning.

Räddningstjänsten i Skellefteå
söker

Brandingenjör

Läs mer på:
www.skelleftea.se/ledigajobb

Kiruna Räddningstjänst
söker

Brandman, heltid

Mer info om tjänsten finns på vår hemsida,
www.kommun.kiruna.se, se lediga jobb.

För att förstärka vår
position på marknaden
söker vi en

Brandingenjör

Byggnadstekniskt brandskydd

Läs mer om tjänsten på
www.orebrobyggstatik.se/ledigajobb.html
Ansökan senast 2014-06-27
Kontakt: Martin Thernell, 019 - 760 77 05
martin@orebrobyggstatik.se

Örebro Byggstatik AB är ett väletablerat byggprojekteringsföretag med tonvikten på husbyggnadskonstruktioner. Vi arbetar även med byggledning, projektledning, kontrollansvarig enl. PBL, byggnadstekniskt brandskydd och energiberäkningar.

BERGSLAGENS RÄDDNINGSTJÄNST

söker

ADMINISTRATÖR med Controllerfunktion

Besök vår hemsida www.brt.se för vidare information.

Motala Vadstena Räddningstjänst söker

Heltidsbrandmän

Att arbeta inom Motala kommun är att välja en arbetsplats där personlig och yrkesmässig utveckling blir en naturlig del av din arbetsdag. Med stolthet, öppenhet och nyskapande skapar vi de bästa förutsättningarna för dig som vill göra det mesta av ditt yrkesliv.

Läs mer på motala.se/jobb

Saknades förberedelse för oljeolycka

■ Väsentligt för att hantera en olycka är att vara förberedd. Utvärderingen av oljepåslaget på Tjörn visar att flera viktiga aktörer inte var det.

MSB och Havs- och Vattenmyndigheten har gjort en utvärdering av hur oljepåslaget hanterades av samhällets aktörer.

– Utvärderingen är framåtsyftande, det är lärande som står i fokus. Nästa gång ett oljepåslag drabbar den svenska kusten vill vi att samhället, utifrån tillgängliga resurser, agerar så effektivt som möjligt, säger Mats Alentun, utvärderare på MSB.

Fem viktiga lärdomar som listas är:

- Förberedelse är A och O för alla inblandade parter
- Klargör roll och uppdrag – vem ska göra vad?
- Tänk efter inför saneringen – hellre rätt än snabbt
- Kommunicera bättre
- Oljeutsläpp kan bli dyrt för en liten kommun

Allra viktigast är att vara förberedd och att det är tydligt vem som gör vad.

Läs mer

➔ Längre artikel med utvärderingens slutsatser finns att läsa på www.tjugofyra7.se

www.upsala.se

BRANDINSPEKTÖR/BRANDINGENJÖR

Förebyggande avdelningen

Läs mer om tjänsten på www.upsala.se/ledigajobb

Välkommen med din ansökan senast 26 juni

"I Uppsala kommun vill vi ha mångfald i arbetslivet och därmed tillvarata de kvaliteter som en jämn könsfördelning och etnisk och kulturell mångfald tillför verksamheten".

LEKSANDS
KOMMUN

Just nu söker vi:

Utbildningschef för Brandkåren

Välkommen till www.leksand.se/ledigajobb

Byggande har blivit legio

Legobyggande är ingen barnlek. Inte enbart. Legobyggande har också blivit en vuxenhobby och ibland mer än så. Erik Bern, MSB, har skapat modellsamhället Klossköping som ska undervisa skolelever om naturolyckor.

■ Som de allra flesta byggde Erik Bern med Lego när han var barn och liksom de allra flesta slutade han när han kom upp i tonåren och blev "för gammal".

– Jag fortsatte att stryka runt bland legohyllorna i smyg, men det var när jag blev gammal nog att ha barn själv som jag återupptog intresset. När barnen har somnat fortsätter jag att bygga, skrattar Erik Bern.

I november 2012 träffade han Stefan Holm, också han lidelsefullt intresserad av lego.

– I vuxen ålder väcktes intresset på allvar våren 2004 när jag fick se en bild av det tyska fotbollslaget Kaiserslauterns nya arena som byggts i Lego. Jag kände att det vore kul att bygga något eget och det blev loggan till OS i Aten, säger Stefan Holm, som vid samma OS vann guld i höjdhopp.

Följden av mötet blev att de en månad senare tillsammans skapade en blogg, Byggbiten där de bland annat recenserar lego-set. I början av 2013 beställde arrangörerna av friidrotts-EM i Göteborg en modell av prisceremonin i lego. Detta i sin tur ledde till att IF Göta i Karlstad bad Stefan Holm, som under sin karriär sett många arenor, bygga en vision av en framtida arena i lego.

Nästa uppdrag för duon blev att bygga en 6 000 bitar stor modell av Karlstads bostadsaktiebolags nya åttavåningshus och sen har det rullat på.

Men varför bygga i lego?

– Vanliga modeller byggs ofta i plast eller andra material och är limmade. Med lego är det lätt att ta isär och ändra. Modellerna sticker ut och nästan alla har en positiv relation till lego, säger Erik Bern.

Och varför skulle man inte kunna utnyttja lego inom samhällsskydd och beredskap tänkte Erik Bern. Karlstads universitet har byggt en större modell i konventionella mate-

Erik Bern, MSB, har byggt Klossköping som står modell för ett utbildningspaket om naturolyckor riktat till lågstadiet. – Man håller vatten på Klossköping för att illustrera en översvämning. Sedan håller man av vattnet och låter barnen bygga vallar med små legobitar för att skydda viktiga anläggningar och verksamheter, säger Erik Bern. FOTO: GUNNO IVANSSON

rial kallad Floodville för att visa konsekvenser av översvämningar.

– Floodville är bra, men stor och komplicerad. Baserat på samma tankegångar byggde jag Klossköping. Man håller vatten på Klossköping för att illustrera en översvämning. Sedan håller man av vattnet och låter barnen bygga vallar med små legobitar för att skydda viktiga anläggningar och verksamheter. Utmaningen består i att ge dem för få bitar så de måste prioritera. I sista steget får de bygga om staden så den blir översvämningssäker genom att utnyttja höjder och permanenta vallar.

Klossköping har testats på ett par lågstadieskolor och gjort succé. MSB har tagit fram ett paket med byggritning, handledning och diskussionsfrågor som ska erbjudas till lågstadiet under hösten.

– Vi tycker konceptet är ett pedagogiskt och bra sätt att undervisa barn om naturolyckor. Tanken är inte att det ska vara så avancerat utan paketet innehåller tips om hur man kan bygga en grundmodell med höjder, byggnader osv. Vi talar inte heller specifikt om lego, det finns även andra klossar, säger Lotta Nyman, MSB.

GUNNO IVANSSON

OS-guldmedaljören Stefan Holm och Erik Bern, MSB, är passionerade Legobyggare. – Huset Lanternan är vårt största bygge hittills och krävde 6 000 bitar, säger Erik Bern. FOTO: HÅKAN STRANDMAN